

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za družbene vede
Center za mednarodne odnose

Analiza področja globalnega učenja v Sloveniji in priporočila za nadaljnjo krepitev področja

Avtorica: Jana Arbeiter

Ljubljana, oktober 2019

KAZALO

1	UVOD.....	4
2	Oprelitev koncepta globalnega učenja	6
2.1	Razumevanje koncepta globalnega učenja.....	7
2.2	Globalno učenje in sorodni koncepti.....	8
2.2.1	Globalna vzgoja	8
2.2.2	Izobraževanje za trajnostni razvoj	9
2.2.3	Izobraževanje o človekovih pravicah.....	10
2.2.4	Izobraževanje za globalno državljanstvo	11
2.3	Medsebojna soodvisnost analiziranih konceptov	12
3	TEMELJNI MEDNARODNI DOKUMENTI.....	15
4	PREGLED IZBRANIH DRŽAV.....	17
4.1	Avstrija.....	18
4.2	Bolgarija.....	20
4.3	Češka	21
4.4	Finska	22
4.5	Irska.....	23
5	PODROČJE GLOBALNEGA UČENJA V SLOVENIJI.....	25
5.1	PREGLED NACIONALNIH POLITIK IN DOKUMENTOV NA PODROČJU GU 27	
5.1.1	Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči republike Slovenije (2017).....	27
5.1.2	Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030 (2018).....	27
5.1.3	Strategija razvoja Slovenije do leta 2030 (2017).....	29
5.1.4	Bela knjiga (2011).....	30
5.1.5	Smernice VITR od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja (2007) 31	
5.1.6	Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI).....	31
5.1.7	Ostali dokumenti.....	31
5.2	AKTERJI.....	34
5.2.1	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije	35
5.2.2	Zavod Republike Slovenije za šolstvo	36
5.2.3	Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije	38
5.2.4	Nevladne organizacije.....	39
5.2.5	Ostale javne institucije in organi.....	39

5.3	FINANCIRANJE NEVLADNIH ORGANIZACIJ	40
5.4	NEKATERE DEJAVNOSTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ NA PODROČJU GLOBALNEGA UČENJA.....	40
6	PRIPOROČILA	46
6.1	POSODOBITEV IN (RE)KONCEPTUALIZACIJA VITR TER GLOBALNEGA UČENJA.....	47
6.2	MEDRESORSKA/KOORDINACIJSKA SKUPINA.....	49
6.2.1	NALOGE MEDRESORSKE/KOORDINACIJSKE SKUPINE	49
6.3	BELA KNJIGA	50
6.4	FORMALIZIRANA REDNA USPOSABLJANJA PEDAGOŠKIH IN STROKOVNIH DELAVCEV	50
7	UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA	52

1 UVOD

Živimo v izjemno globaliziranem svetu, kjer so naša dejanja in življenja prepletena z dejanji in življenji ljudi po vsem svetu. Prav zaradi tega je nujno, da se zavedamo lastne vloge v svetu in postanemo odgovorni globalni državljani, ki lahko s pomočjo globalnega učenja osvojimo potrebna znanja, veščine ter vrednote, ki nam bodo omogočile, da lažje razumemo svetovne izzive in probleme.

Globalno učenje vključuje področja mednarodnega razvojnega sodelovanja, človekovih pravic, trajnostnega razvoja, varovanja okolja, miru in preprečevanja konfliktov, medkulturne komunikacije ter enakosti spolov, kar pomeni, da je potrebno to področje razumeti celovito in ga temu primerno tudi analizirati.

Analiza področja globalnega učenja v Sloveniji vključuje opredelitev koncepta globalnega učenja in sorodnih pojmov, ki se pojavljajo v slovenskem prostoru. Prav tako pa poleg pregleda mednarodnih in nacionalnih dokumentov ter politik ponuja tudi analizo vloge različnih akterjev na tem področju in priporočila za nadaljnje delovanje na področju globalnega učenja.

Čeprav gre na prvi pogled za izjemno enostaven koncept, ki ga preprosto gledano lahko razumemo, pa je globalno učenje izjemno prepleten proces, ki vključuje različne komponente trajnostnega razvoja in se dotika prav vseh vidikov posameznikovega obstoja v globalni družbi. V luči tega je torej nujno razumevanje in raziskovanje, kaj globalno učenje pravzaprav je ter kako ga še bolje implementirani v (ne)formalni izobraževalni sistem.

V okviru *Razpisa za izbor raziskovalke za področje globalnega učenja*,¹ je bila v obdobju od junija do septembra 2019, pripravljena analiza področja globalnega učenja v Sloveniji, s priporočili za nadaljnjo krepitev področja. Namen analize in priporočil je lažje razumevanje pomena globalnega učenja na nacionalni in lokalni ravni za ključne deležnike. Priporočila pa predstavljajo podlago za pripravo Smernic za globalno učenje v posvetovalnem procesu z deležniki. V pričujočo analizo je, na podlagi razpisnih pogojev, vključen pregled stanja globalnega učenja v Sloveniji, vključno s kratkim pregledom lokalnih, nacionalnih in evropskih politik na področju globalnega učenja ter pregledom relevantnih nacionalnih ter tujih dokumentov. Skladno z razpisom sta predstavljena pomen in razlike relevantnih konceptov, ki se v Sloveniji uporabljajo v povezavi z globalnim učenjem. Prav tako pa je v analizo vključen

¹ Več podrobnosti je dostopnih na: <http://tuditi.si/razpis-za-izbor-raziskovalke-za-podrocje-globalnega-ucenja/>.

pregled primerov dobrih praks drugih držav, priprava pregleda tem, dejavnosti in resursov nevladnih organizacij na področju globalnega učenja ter pregled stanja oz. vključevanje tem globalnega učenja na različnih ministrstvih in drugih relevantnih državnih akterjih.

2 Opredelitev koncepta globalnega učenja

Opredelitev koncepta globalnega učenja ni lahka naloga, predvsem zaradi vedno spreminjajočega se okolja, v katerem se le-ta uporablja. Predvsem pa je tako številčnost akterjev kot številčnost pristopov k (ne)formalnemu izobraževanju ključno pri različnem razumevanju tega, čemur naj bi bilo globalno učenje namenjeno. Temeljna zasnova definicije globalnega učenja oz. izobraževanja izvira iz **Maastrichtske izjave o globalnem izobraževanju** iz leta 2002,² ki izpostavlja, da *»globalno izobraževanje vključuje izobraževanje za razvoj, izobraževanje za človekove pravice, izobraževanje za trajnost, izobraževanje za mir in preprečevanje konfliktov ter medkulturno izobraževanje; kar so globalne razsežnosti izobraževanja za državljanstvo.«* Gre torej za *»izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti globaliziranega sveta ter jih prebuja, zato da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekovih pravic za vse«* (Maastrichtska izjava, 2002).

Čeprav Maastrichtska izjava izpostavlja različne vidike globalnega izobraževanja, pa ločeno opredeljuje izobraževanje za razvoj ter izobraževanje za trajnost, ki sta po svoji vsebini lahko tudi povsem nasprotujoča si koncepta, pri čemer se razvoj velikokrat ne razume nujno v kontekstu okoljske vzdržnosti, zagotavljanja kulturne in bivanjske raznolikosti itd.

V Sloveniji je delovna skupina platforme SLOGA leta 2008 pripravila definicijo globalnega učenja, ki se od takrat dalje uporablja v različnih priročnikih, dokumentih in praksi.

»Učenje za globalno uravnoteženo sobivanje oz. krajše GU je vseživljenjski proces učenja in delovanja, ki poudarja soodvisnost in posameznikovo vpetost v globalno dogajanje. Cilj tovrstnega učenja so globalno odgovorni in aktivni posamezniki ter skupnosti. GU je proces spodbujanja posameznikov in skupnosti za lastno angažiranje ter delovanje na področju razreševanja ključnih skupnih izzivov človeštva. V ta namen je potrebno razvijanje formalnih in neformalnih programov izobraževanja ter učenja, ki bodo temeljili na razvijanju sposobnosti kritičnega mišljenja in drugih osebnostnih ter družbenih veščin. Tako izobraženi in usposobljeni aktivni državljani lahko z lastnim delovanjem ter delovanjem v okviru raznih organizacij prispevajo k bolj pravičnim in

² Svet Evrope (2009): Smernice za globalno izobraževanje: zasnova in metodologije globalnega izobraževanja za izobraževalce in oblikovalce politike (str. 66). Dostopno na: <https://rm.coe.int/168070eb93>.

trajnostnim ekonomskim, socialnim, okoljskim ter na človekovih pravicah temelječih državnim in mednarodnim politikam.« (SLOGA, 2008).

Globalno učenje je v Sloveniji med vladnimi institucijami in nevladnimi organizacijami (NVO) razumljeno kot učni proces, s poudarkom na soodvisnosti ter vključenosti vsakega posameznika v globalne izzive, pristop h globalnemu učenju pa poudarja potrebo po razvoju formalnega in neformalnega programa izobraževanja ter učenja (CONCORD, 2018: 106). Gre torej za vseživljenjski proces učenja in delovanja, ki poudarja soodvisnost in ter vpetost v globalno dogajanje. Namen celotnega procesa je posameznike in skupnost spodbuditi, da se angažirajo ter začnejo delovati na področju razreševanja ključnih skupnih izzivov človeštva. Tako izobraženi in usposobljeni aktivni državljani lahko z lastnim delovanjem ter delovanjem v okviru raznih organizacij prispevajo k bolj pravičnim in trajnostnim ekonomskim, socialnim, okoljskim ter na človekovih pravicah temelječim državnim in mednarodnim politikam (Tudi ti si delček istega sveta, 2019). Gre torej za pristop, ki »/.../ v veliki meri poudarja pomen izbora didaktičnih pristopov pri obravnavi globalnih izzivov. S tem pri učencih /spodbuja/ razumevanje, izkustveno učenje, proakcijsko delovanje, razvijanje veščin sodelovanja in komuniciranja, kritičnega mišljenja, kreativnosti, empatije itd.« (ZRSS, 2018: 2). Globalno učenje torej predstavlja koncept, ki bi ga bilo vredno vpletati v (ne)formalni izobraževalni proces in hkrati njegove prvine vključevati v vsakodnevno življenje posameznikov v sodobni družbi.

2.1 Razumevanje koncepta globalnega učenja

Razumevanje globalnega učenja lahko razdelimo na dva prevladujoča pristopa, in sicer na t. i. akcijsko teorijo, ki temelji na celostnem pristopu razumevanja sveta in človeka (Bühler, 1996; Selby, 2000; Selby in Rathenow, 2003), pri čemer so glavni cilji tovrstnega pristopa zasledovanje vsebin solidarnosti, strpnosti, empatije, celostnega razumevanja sveta itd. (Bühler *et al.*, 1996; Fountain, 1996; Führung, 1998; Selby, 2000). V kontekstu akcijsko-teoretskega pristopa globalno učenje predstavlja model, ki je usmerjen v prihodnost in spodbuja emancipacijo posameznikov ter njihovo zmožnost sodelovanja (VENRO, 2000: 11). Ciljne aktivnosti globalnega učenja niso usmerjene zgolj v države v razvoju, temveč predvsem v razumevanje medsebojnih globalnih povezav in takojšnje lokalne aktivnosti z globalnim kontekstom (VENRO, 2000: 10). Skozi celosten, vključujoč pristop globalnega učenja pa lahko

posamezniki skozi priznanje relativnosti lastne kulturne identitete postanejo sposobni spreminjanja perspektive in razumevanja globalne soodvisnosti ter solidarnosti (prav tam). Pravzaprav ta pristop h globalnemu učenju predstavlja povezavo med informacijami, ozaveščanjem in delovanjem.

Drugi prevladujoč pristop h globalnemu učenju predstavlja sistemska teorija, kjer je cilj globalnega učenja podpiranje razvoja učencev v smislu pridobivanja ustreznih kompetenc za življenje v svetovni družbi in pridobivanja kompetenc za reševanje kompleksnih ter nepredvidljivih izzivov v prihodnosti (Scheunpflug, 1996; Scheunpflug in Schröck, 2002; Asbrand, 2003). V okviru tega pristopa globalizacija predstavlja sredstvo, ki bo omogočilo, da se razvije svetovna družba (Luhmann, 1975; 1997). Sistemski pristop k učenju upošteva dejstvo, da učenje ne poteka skozi proces prenosa znanja ali vrednot, ampak s samoorganiziranim učenjem učencev (Scheunpflug in Seitz, 1993). Učenje je torej v tem kontekstu razumljeno kot individualen proces, ki ga okolica stimulira, vendar ne določa.

Dodaten razkorak v razumevanju koncepta globalnega učenja pa predstavlja tudi razprava med konceptom izobraževanja za trajnost in globalnega učenja, ki se je pojavil leta 1999. Na podlagi Agende 21³ se je razvila ideja o izobraževanju za trajnost, ki pa je bila razvita iz okoljske vzgoje (de Haan in Harenberg, 1999; Seitz, 1999) in je posledično velikokrat primarno osredotočena na okoljske problematike. Z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 in novim razumevanjem trajnostnega razvoja pa je tudi v okviru izobraževanja za trajnost postalo jasno, da je tudi varstvo okolja, v okviru trajnostnega razvoja, nemogoče brez upoštevanja kompleksnosti globaliziranega sveta. Zaradi tega je vključitev perspektive globalnega učenja nujna tudi v okviru izobraževanja za trajnost, saj drugače govorimo zgolj o okoljski vzgoji, ki ne upošteva nujno globalne perspektive, svetovne socialne pravičnosti in solidarnosti (de Haan in Seitz, 2001; Scheunpflug in Asbrand, 2006).

2.2 Globalno učenje in sorodni koncepti

2.2.1 Globalna vzgoja

Koncept globalne vzgoje se uporablja v Beli knjigi o izobraževanju (2011: 44–45), ki jo je zaradi vedno večje globalne povezanosti in soodvisnosti potrebno vključiti na vse ravni

³ Agenda 21 predstavlja akcijski načrt Združenih narodov glede trajnostnega razvoja in je nastala na Konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Riu de Janeiru leta 1992.

formalnega izobraževanja. Gre za »aktivnost, ki vodi k osebni in skupni globalni odgovornosti« ter razvija etiko svetovnih državljanov, ki temelji na poštenosti in spoštovanju človekovih pravic, omogoča pa kritično presojanje različnih vplivov sodobnega družbenega razvoja (ZRSŠ, 2018: 10). Spodbuja nacionalno in mednarodno sodelovanje, medkulturni dialog ter vzajemno učenje, predvsem pa ustvarja proces, s katerim lahko razumemo in spoštujemo različne kulture ter posledično spodbuja razvoj globalne družbe (prav tam). Ključne prvine globalne vzgoje so vzgoja za človekove pravice, za enakost, za mir, za medije, medkulturno razumevanje in za trajnostni razvoj (Bela knjiga, 2011: 44–45).

Čeprav sta na prvi pogled skoraj enaka koncepta, pa je med globalnim učenjem in globalno vzgojo ključna razlika v tem, da globalno učenje poleg vsega naštetega izpostavlja tudi aktivacijo posameznikov ter skupnosti, s čimer lahko globalni državljanji naslavljajo izzive sodobne družbe in aktivno sodelujejo pri razreševanju izzivov, s katerimi se človeštvo sooča v okviru vseh razsežnosti (okoljske, družbene in ekonomske). Ne gre zgolj za spoštovanje drugih soljudi in oblikovanje lastnih stališč, kot pri globalni vzgoji (Bela knjiga, 2011: 44–45), temveč tudi za aktivno izobraževanje ter usposabljanje aktivnih državljanov, ki lahko z lastnim delovanjem aktivno prispevajo k bolj pravičnim in trajnostnim ekonomskim, družbenim ter okoljskim nacionalnim in mednarodnim politikam.⁴

2.2.2 Izobraževanje za trajnostni razvoj

V Sloveniji se izobraževanje za trajnostni razvoj uporablja v okviru *vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj* (VITR), opredeljene v *Smernicah vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja* (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2007). Gre za instrument in pristop, ki se uporablja v formalnem izobraževalnem sistemu ter predstavlja obsežen, celovit in skladen pedagoški proces, ki vključuje odnos med človekom ter naravo in odnose med ljudmi (prav tam). VITR vključuje medsebojno povezana okoljska, gospodarska in socialna vprašanja, pri čemer poskuša celostno pristopati k različnim

⁴ Na tem mestu bi bilo v prihodnjih (podobnih) analizah potrebno izpostaviti tudi premislek o konceptu in predmetu državljanske vzgoje ter povezavi z globalni učenjem. Sogovornica na MIZŠ (Pogovor 2) izpostavlja, da razume globalno učenje kot del VITR, ki pa je del državljanske vzgoje. Kot je izpostavljeno v Poročilu o izvajanju strategije vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE (Bregar Golobič, 2019: 20), da je v okviru cilja posodobitve obstoječih nacionalnih smernic za trajnostni razvoj na področju vzgoje in izobraževanja, med drugim predvidena tudi obravnava predloga učnega načrta za državljansko vzgojo za srednješolsko izobraževanje, ki bi vključeval mednarodno razsežnost in globalno učenje. Pri tem se postavlja vprašanja, kako je globalno učenje razumljeno v okviru državljanske vzgoje.

področjem trajnostnega razvoja (državljanstvo, mir, etika, odgovornost v krajevnem ter mednarodnem kontekstu, demokracija in vladanje, pravičnost, varnost, človekove pravice, zmanjšanje revščine, zdravstvo, enakost spolov, kulturna raznovrstnost, razvoj podeželja ter mest, gospodarstvo, proizvodni in potrošniški vzorci, skupna odgovornost, varstvo okolja, upravljanje naravnih virov ter biotska in pokrajinska raznovrstnost) (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2007: 1).

VITR vodi do razumevanja med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom ter soodvisnostjo vseh ljudi in skuša »dejavno in tvorno reševati sedanja in prihodnja okoljska in družbena vprašanja človeštva« (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2007: 2). Cilji, ki bodo prispevali k uresničevanju VITR, pa so:

- zagotavljanje normativne podlage, ki podpira VITR;
- usposabljanje strokovnih delavcev v VITR;
- zagotavljanje ustreznih didaktičnih in drugih gradiv za uresničevanje VITR;
- pospeševanje raziskav in razvoja VITR;
- okrepitev sodelovanja vseh dejavnikov na področju VITR na vseh ravneh v državi (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2007: 2).

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) je trajnostni razvoj razumljen kot »razvijanje spoznanj o vplivih človeka na okolje in o zgodovini ter razvoju sodobnih družb, ki so razlog uvajanja spoznanj in načel trajnostnega razvoja v družbo in šolski kurikulum.« V Beli knjigi (2011: 40) so kot pomembna za uvajanje spoznanj in načel trajnostnega razvoja prepoznana naslednja področja: poznavanje dejstev o porabi ter o mejah človekove porabe vode, zemlje, energije in drugih dobrin na Zemlji; spoznanja o vplivih zgodovine, politike, industrijske proizvodnje ter pravil tržne ekonomije na globalne in lokalne spremembe v okolju; spoznanja o vplivih proizvodnih metod s področja industrije in kmetijstva na okoljske težave; spoznanja o možnostih ter načinih trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri in varovanjem biološke ter krajinske raznovrstnosti; spoznanja o etiki in odgovornosti podjetij ter držav in mednarodne skupnosti v gospodarstvu; kmetijski proizvodnji ter vzorcih porabe z vidika vzpostavljanja trajnostnega razvoja; spoznanja in primeri varovanja okolja ter učinkovite rabe energije itd.

2.2.3 Izobraževanje o človekovih pravicah

Izobraževanje za človekove pravice je »izjemno pomembno za vzpostavljanje in vzdrževanje demokratične, tolerantne in trajnostne družbe vrednot ter medsebojnega spoštovanja« (MZZ, 2019a). Gre za pristop, ki s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah spodbuja kulturo miru, strpnosti in razumevanja o raznolikosti družb (ter njihovih verskih, etničnih in kulturnih vidikov). V Beli knjigi (2011: 45) je tako vzgoja za človekove pravice prepoznana kot ena od pomembnih prvin globalne vzgoje, prav tako pa je zagotavljanje enakih pravic za vse otroke temeljna vrednota vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Izobraževanje in usposabljanje o človekovih pravicah zajema vse izobraževalne, informacijske, ozaveščevalne ter učne dejavnosti, katerih cilj je spodbujanje spoštovanja splošnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, s čimer prispeva k preprečevanju kršitev človekovih pravic ter zlorab (Deklaracija Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju o človekovih pravicah, 2011, 2. člen). Gre torej za izobraževanje o človekovih pravicah, ki vključuje poznavanje in razumevanje norm ter načel človekovih pravic, vrednot, na katerih temeljijo, in mehanizmov za njihov zaščito. Prav tako pristop predstavlja tudi izobraževanje s pomočjo človekovih pravic, ki vključuje učenje in poučevanje na način, ki spoštuje pravice učiteljev ter učencev in hkrati opolnomočenje posameznikov, da svoje pravice uveljavljajo ter spoštujejo in podpirajo pravice drugih (prav tam).

2.2.4 Izobraževanje za globalno državljanstvo

Globalno državljanstvo predstavlja občutek pripadnosti širši globalni skupnosti in poudarja politično, gospodarsko, družbeno ter kulturno soodvisnost in medsebojno povezanost med lokalnim, nacionalnim in globalnim. Izobraževanje za globalno državljanstvo vključuje tri temeljne konceptualne dimenzije (UNESCO, 2019: 15):

- KOGNITIVNA DIMENZIJA
 - Pridobitev znanja, razumevanja in kritičnega razmišljanja o globalnih, regionalnih, nacionalnih ter lokalnih vprašanjih in medsebojni povezanosti ter soodvisnosti različnih držav in prebivalstva.
- SOCIALNO-ČUSTVENA DIMENZIJA
 - Imeti občutek pripadnosti skupnosti, človeštvu, deljene vrednote in odgovornosti, empatijo, solidarnost ter spoštovanje do razlik in drugačnosti.
- VEDENJSKA

- Učinkovito in odgovorno delovanje na lokalni, nacionalni ter svetovni ravni za bolj miren in trajnosten svet.

Z izobraževanjem za globalno državljanstvo želimo »preoblikovati, graditi znanje, spretnosti, vrednote in stališča, ki jih morajo učenci znati prispevati k bolj vključujočemu, pravičnemu in mirnemu svetu« (UNESCO, 2019: 15). Gre za pristop, ki uporablja perspektivo vseživljenjskega učenja in vključuje tudi izobraževanje o človekovih pravicah, izobraževanje o miru, izobraževanje za trajnostni razvoj ter izobraževanje o mednarodnem razumevanju, pri čemer zahteva formalne in neformalne pristope (prav tam).

2.3 Medsebojna soodvisnost analiziranih konceptov

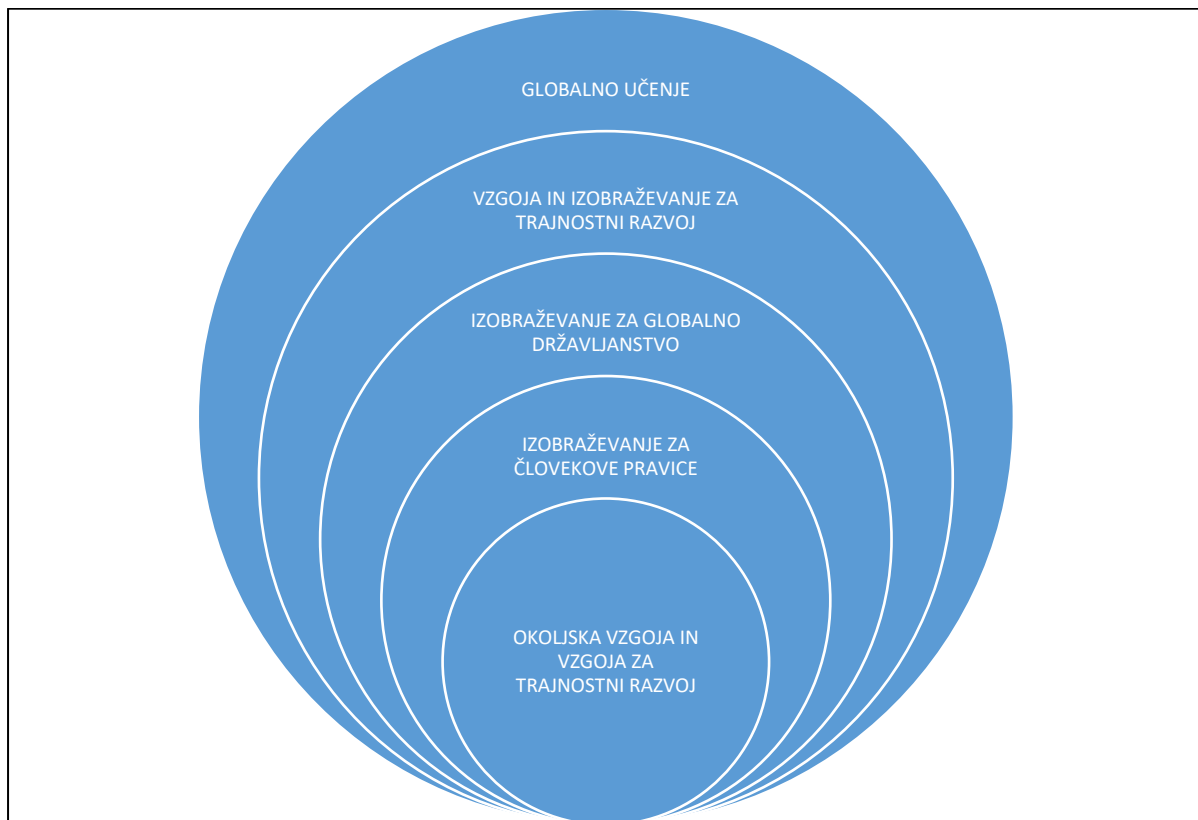
V Sloveniji obstaja močno prepletanje konceptov globalnega učenja, VITR, izobraževanja za človekove pravice in izobraževanja o globalnem državljanstvu. Še posebej pa se na konceptualni ravni pojavlja največ izzivov in vprašanj glede sinergij med globalnim učenjem ter VITR, kar je bilo tudi eno od ključnih vprašanj Nacionalnega foruma o globalnem učenju ter VITR leta 2018.

Iz osnovnega koncepta okoljske vzgoje in vzgoje za trajnostni razvoj so se v slovenskem prostoru počasi začele oblikovati različne oblike vzgoje in izobraževanja, ki bolj ali manj vključujejo ključne elemente trajnostnega razvoja. Težava pa se pojavlja med navideznim protislovjem med VITR in globalnim učenjem, ki v svojem bistvu nista nasprotujoča si pojma. Kot ugotavljajo sogovorniki (Pogovor 1, 2, 3 in 4), so elementi globalnega učenja in VITR vsaj v svoji definiciji enaki, težava se pojavi ob prenosu obeh konceptov v prakso. Sogovornica z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije (MIZŠ) (Pogovor 2) izpostavlja, da VITR brez globalne dimenzije in globalnega učenja ne more obstajati, vsekakor pa bi bilo nujno jasneje konceptualizirati VITR in posodobiti *Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja* iz leta 2007 ter jasneje vključiti v celoten koncept tudi globalno učenje. Dodaja, da je globalno učenje del VITR, saj brez globalne dimenzije VITR ne more obstajati (Pogovor 2). S tem se strinjata tudi sogovornika z Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) Republike Slovenije (Pogovor 3), ki izpostavljata, da bi bilo potrebno poleg smernic, ki so po njunem mnenju že zastarele – glede na leto nastanka (op. a. 2007), posodobiti tudi aktivnosti na področju VITR oz. globalnega učenja s strani MIZŠ.

Med tem sogovornici Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (ZRSS) izpostavljata (Pogovor 4), da sam koncept VITR ne potrebuje prenove, potrebno pa bi bilo okrepiti smernice, dokumente, zakonodajo in podobno, kar bi okrepile delovanje na vseh treh področjih, ki so ključna za učinkovito delovanje VITR. Medtem akterji nevladnega sektorja dodajajo (Pogovor 1), da globalno učenje VITR dodaja pomemben aktivacijski trenutek, ki v VITR ni tako jasen, in sicer trenutek, ko se posameznik s pomočjo aktivnosti v okviru globalnega učenja zave lastne odgovornosti ter možnosti lastnega prispevka k (ne)posrednemu razreševanju skupnih problemov in izzivov. S tem se strinjata tudi sogovornici na ZRSS (Pogovor 4), ki poudarjata, da veliko literature kaže, da globalno učenje za razliko od VITR naslavlja prav učenje, torej kako se učiti za življenje v globalnem svetu.

Na podlagi prakse in obstoječih definicij torej globalno učenje predstavlja najširši koncept, ki vključuje vse ostale dimenzije, kot prikazano v Sliki 1. Tvrsten prikaz pa nikakor ne razvrednoti pomembnosti VITR v formalnem izobraževanju, temveč zgolj izpostavlja pomembnost jasnejše vključitve globalne komponente v koncept VITR.

Slika 1: Prikaz medsebojne soodvisnosti analiziranih konceptov:

Vir: lasten prikaz

Pomanjkanje razumevanja obeh ključnih konceptov (globalnega učenja in VITR) pa je tudi eden izmed razlogov, da do nejasnosti na tem področju prihaja. Tako na primer v reviji Didakta, ki je namenjena učiteljicam, učiteljem in ostalim strokovnim delavkam ter delavcem, ki sodelujejo v vzgojno-izobraževalnem procesu v osnovnih šolah, najdemo razumevanje koncepta globalnega učenja v kontekstu definicije platforme SLOGA in Maastrichstske izjave, pri čemer je izpostavljeno, da izraz »globalno učenje« uporabljajo akterji nevladnega sektorja, šole in MIZŠ pa uporabljajo besedno zvezo »VITR«. (Kokalj, 2014: 3). Potreba po jasnejši in celovitejši konceptualizaciji definicije globalnega učenja in VITR, ki bi bila prilagojena slovenskemu okolju, bi bila nujna (ZRSS, 2018: 2). To je izpostavljeno tudi v poročilu o Nacionalnem forumu, kjer so akterji poudarili, da bi bilo smiselno razmisliti o stičnih točkah obeh konceptov (Vrhunc in Novak, 2018). Predvsem pa bi bilo nujno razpravljati o razmerju med konceptoma, saj prav nejasno definiranje obeh konceptov velikokrat povzroča nejasnosti pri razumevanju ključnih aktivnosti v okviru obravnavanega področja (ZRSS, 2018). Dodatno na konceptualno nedorečenost opozarjajo tudi vsi sogovorniki (Pogovor 1, 2, 3, 4), kar posledično vpliva tudi na razpršeno odgovornost oz. nejasnosti glede pristojnosti na področju globalnega učenja. Pri tem nevladniki (Pogovor 1) izpostavljajo, da bi bilo smiselno razmisliti tudi o vključitvi ciljev trajnostnega razvoja v samo konceptualizacijo in kasnejšo definicijo globalnega učenja, saj je tudi definicija platforme SLOGA, ki se v Sloveniji uporablja, nastala pred kar 11 leti. Sogovorniki z ZRSS dodajata (Pogovor 4), da bi bilo smiselno razmisliti o konceptu globalnega učenja za VITR, ki ga je moč najti tudi v literaturi in združuje tako družboslovni kot naravoslovni pogled na trajnostni razvoj.

Globalno učenje poudarja pomen izbora različnih didaktičnih pristopov pri obravnavi globalnih izzivov, ki pa se lahko naslavljajo tako v okviru VITR, izobraževanja za človekove pravice ali izobraževanja za globalno državljanstvo. Nujno je torej nasloviti ključne vidike globalnega učenja, ki so že del obstoječih mehanizmov, orodij in pristopov, ter nasloviti izzive, ki bi dodatno izboljšali in okrepili področje globalnega učenja. Vsekakor pa obstaja potreba po jasnejši konceptualizaciji, vsaj glede na mnenja akterjev vladnih institucij s tega področja. Čeprav so pomembne prvine globalnega učenja vključene v vzgojo za človekove pravice, za enakost, za mir, medijsko vzgojo, vzgojo za medkulturno razumevanje in za trajnostni razvoj, pa je nujno izpostaviti in jasno opredeliti, kakšna je povezava vseh sorodnih pojmov skozi prizmo globalnega učenja.

3 TEMELJNI MEDNARODNI DOKUMENTI

Poleg Maastrichtske izjave o globalnem izobraževanju (2002) je potrebno izpostaviti tudi druge mednarodne dokumente, med drugim Splošno deklaracijo človekovih pravic (1948), Priporočila o izobraževanju za mednarodno razumevanje sodelovanja in mir ter izobraževanje za demokratično državljanstvo in učenje človekovih pravic (1974); Agendo 21 (1992), Izjavo in celostni akcijski okvir za izobraževanje za mir, človekove pravice in demokracijo (1995); Milenijsko deklaracijo Združenih narodov (2000); Desetletje Združenih narodov za izobraževanje za trajnostni razvoj, mednarodni izvedbeni program (2005); Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE (2005), Odločbo št. 1983/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije o Evropskem letu medkulturnega dialoga (2006) ter Belo knjigo Sveta Evrope o medkulturnem dialogu (2008).⁵

Še posebej pa je pomembnost globalnega učenja izpostavljena v Agendi za trajnostni razvoj do leta 2030 (Agenda 2030) iz leta 2015.⁶ V 4. cilju trajnostnega razvoja, ki se osredotoča na vseživljenjsko učenje in izobraževanje, je z vidika obravnavanega področja najpomembnejši podcilj 4.7, ki se glasi:

»Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.«

Cilj 4 skupaj s svojimi podcilji, še posebej podciljem 4.7, predstavlja celovit pristop k zagotavljanju trajnostnega razvoja skozi izobraževanje. Vključuje namreč izobraževanje, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, enakosti spolov in spodbujanju kulturne raznolikosti, o vseh ključnih osnovnih komponentah trajnostnega razvoja: ekonomski, socialni ter okoljski komponenti.

⁵ Poudarki posameznih dokumentov, relevantnih za področje globalnega učenja, so zbrani v dokumentu Smernice za globalno izobraževanje (Cabezudo in drugi, 2008: 10–11). Dodatno k navedenim dokumentom dodajam Strategijo vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE, katere glavni cilj je spodbujanje držav, da v vse oblike in stopnje nacionalnega izobraževanja vključijo izobraževanje za trajnostni razvoj (UNECE, 2005).

⁶ Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030, ki vključuje niz ciljev trajnostnega razvoja, so svetovni voditelji sprejeli na Vrhu Združenih narodov za trajnostni razvoj, ki je potekal kot zasedanje Generalne skupščine Organizacije združenih narodov na visoki ravni, in sicer med 25. in 27. septembrom 2015 v New Yorku.

Dodatno je vsekakor potrebno izpostaviti tudi Unescovo deklaracijo in akcijski okvir za izvajanje 4. cilja trajnostnega razvoja z naslovom **Izobraževanje 2030: Incheonska deklaracija in akcijski okvir za vključujoče in pravično kakovostno izobraževanje in vseživljenjsko učenje za vse** (2015).⁷ Deklaracija prepoznava pomembno vlogo izobraževanja kot glavne gonilne sile razvoja in hkrati predstavlja zavezanost izobraževalne skupnosti k Agendi 2030. *Akcijski okvir za izobraževanje do leta 2030* predstavlja ukrepe, kako v praksi na nacionalni, regionalni in svetovni ravni vpeljati zavezo iz Incheona. Osrednji cilj je mobilizirati vse države in druge partnerje pri izvajanju ciljev trajnostnega razvoja s predlaganimi načini izvajanja, usklajevanja, financiranja ter nadzora izobraževanja, da bi zagotovili vključujoče in pravično kakovostno izobraževanje ter vseživljenjsko učenje za vse. V akcijskem okviru so predlagane tudi okvirne strategije, ki bi jih države lahko uporabile pri razvoju kontekstualiziranih načrtov in strategij ob upoštevanju različnih nacionalnih realnosti, zmogljivosti in ravni razvoja ter ob upoštevanju nacionalnih politik in prednostnih nalog.

⁷ Angl. *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*. Dostopno na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>.

4 PREGLED IZBRANIH DRŽAV

Razumevanje učinkovitosti področja globalnega učenja v Sloveniji ni možno brez dodatne primerjalne analize drugih evropskih držav. V nadaljevanju se osredotočam na analizo petih izbranih držav,⁸ in sicer Avstrije, Bolgarije, Češke, Finske ter Irske. Primerjalni pregled držav je pripravljen na podlagi analize poročil strokovnega pregleda posameznih držav (*The European Global Education Peer Review Process*), ki ga izvaja Evropska mreža za globalno učenje (*Global Education Network Europe – GENE*), ter drugih zbranih primarnih in sekundarnih virov.⁹

Pregled izbranih držav kaže, da globalno učenje ostaja močno v evropskih državah, kjer za koordinacijo v finančnem in administrativnem smislu skrbijo MZZ ali agencije za razvojno sodelovanje (GENE, 2008: 32). Prav tako pa je uspeh globalnega učenja in posledično njegova vključitev v formalni ter neformalni izobraževalni sistem močno odvisna od angažiranosti in interesa ministerstev za izobraževanje (GENE, 2008: 32). Dodatno ugotavljam, da je za učinkovito delovanje vseh akterjev na področju globalnega učenja nujna tudi skupna strategija za obravnavano področje in koordinacijski organ, ki povezuje različne deležnike na področju globalnega učenja.

V državah, ki imajo sprejeto jasno strategijo za področje globalnega učenja, je sodelovanje med najpomembnejšimi zainteresiranimi deležniki jasno koordinirano in omogoča uspešno sodelovanje med vladnim ter nevladnim sektorjem. Prav tako tovrstna strategija omogoča jasen skupni okvir, ki spodbuja izobraževanje učiteljev na področju globalnega učenja, kar predstavlja predpogoj za resničen, dolgoročni in trajnostni proces vključevanja globalnega učenja v formalni ter neformalni izobraževalni sistem (Tarozzi in Inguaggiato, 2018: 33). Nasprotno, v državah, kjer nacionalne strategije ni, primanjkuje strukturiranih in formaliziranih izobraževanj za učitelje o globalnem učenju oz. ga večinoma zagotavljajo NVO (Tarozzi in Inguaggiato, 2018: 31).

⁸ Analizirane države so bile izbrane na podlagi priporočil financerja in dostopnosti podatkov.

⁹ Zaradi zagotavljanja čim večje objektivnosti pri analizi izbranih držav so vir za pridobivanje informacij predstavljale analize poročil strokovnega pregleda posameznih držav, ki temeljijo na enoviti metodologiji in pristopu. Omejitve pri izboru metodologije je predstavljalo zgolj različno časovno obdobje strokovnega pregleda po posameznih državah članicah in omejitve dostopnosti različnih nacionalnih dokumentov, ki bi bili dostopni v angleškem jeziku.

Tabela 1: Povzetek analize izbranih držav

DRŽAVA	POIMENOVANJE	DOBESEDNI PREVOD	VKLJUČENE INSTITUCIJE	STRATEGIJA
Avstrija	<i>global learning</i>	globalno učenje	MIZŠ, MZZ, Avstrijska razvojna agencija, NVO	DA
Bolgarija	<i>global (development) education</i>	globalno (razvojno) izobraževanje	MIZŠ, sindikat učiteljev, NVO	NE
Češka	<i>global development education/education towards thinking in a european and global context</i>	globalno razvojno izobraževanje / izobraževanje o razmišljanju v evropskem in globalnem okviru	MZZ, MIZŠ, Svet za tujno razvojno pomoč, Svet za trajnostni razvoj, češka razvojno agencija, NVO, univerze	DA
Finska	<i>global education</i>	globalno učenje	MZZ, MIZŠ, MOP, NVO	DA
Irska	<i>development education/intercultural education</i>	razvojno izobraževanje/ medkulturno izobraževanje	MIZŠ, MZZ, Irska pomoč, Oddelek za izobraževanje in veščine, Irsko izobraževalno združenje za razvoj, Dochas	DA

Vir: lasten prikaz na podlagi analiziranih dokumentov

4.1 Avstrija

Avstrija predstavlja eno od držav, kjer je vloga ministrstva za izobraževanje pri promociji medkulturnega izobraževanja in državljanske vzgoje izjemnega pomena. Medkulturno izobraževanje je tako na primer definirano kot eno od zavezujočih načel v učnih načrtih osnovnih šol, ki skupaj z izobraževanjem o miru tvori del državljanske vzgoje in medkulturnega izobraževanja (Ministrstvo za izobraževanje Republike Avstrije, 2014). Ministrstvo za izobraževanje v Avstriji tesno sodeluje tudi z avstrijskim MZZ, predvsem pri oblikovanju nacionalne strategije, ki vključuje tudi druge akterje, in pri zagotavljanju izobraževanj o globalnem učenju za trenutne ter bodoče učitelje (Tarozzi, 2018: 30).

Leta 2003 je bila vzpostavljena strateška skupina, ki so jo sestavljali strokovnjaki različnih področij avstrijskega izobraževalnega sistema z dolgoletnimi izkušnjami na področju globalnega učenja. Akterji, vključeni v to skupino, so Ministrstvo za izobraževanje, zavodi za usposabljanje učiteljev na področju globalnega učenja, Avstrijska razvojna agencija (ADA),¹⁰ različne NVO, ki se ukvarjajo s področjem globalnega učenja, ter predstavniki osnovnih in srednjih šol ter fakultet (Hartmeyer, 2016: 31). Strateška skupina predstavlja koordinacijsko skupino, ki razpravlja o programih globalnega učenja, projektih in pobudah v Avstriji ter prispeva k mreženju pomembnih deležnikov na tem področju. Prav tako pa organizira tudi letno konferenco o globalnem učenju.

Leta 2009 je bila, na podlagi priporočil strokovnega pregleda področja globalnega učenja s strani GENE (North-South Centre of the Council of Europe, 2006), v okviru strateške skupine pripravljena tudi Strategija o globalnem učenju (*Global Learning Strategy*)¹¹ (Ministrstvo za izobraževanje Avstrije in ADA, 2009; Tarozzi, 2018: 32). Splošni cilj strategije je predvsem širša vključitev globalnega učenja v avstrijski izobraževalni sistem:

- s krepitvijo struktur globalnega učenja v avstrijskem formalnem izobraževalnem sistemu, zlasti na področju poklicnega izobraževanja učiteljev, usposabljanja učiteljev, razvoja šole, razvoja učnih načrtov, tujih globalnih učnih programov in učnega gradiva za fakultete, šole ter vrtce;
- z razširitvijo akademskih predavanj in raziskav na področju globalnega učenja, tudi s spodbujanjem procesa razmišljanja o teoriji ter praksi globalnega učenja (nudenje izobraževanj in tečajev o globalnem učenju na univerzah ter visokošolskih zavodih);
- z izvajanjem raziskovalnih projektov in promocijo publikacij o globalnem učenju;
- z razvijanjem konceptualnega okvira globalnega učenja;
- s krepitvijo globalnega učenja tudi v neformalnem izobraževalnem sektorju, zlasti na področju izobraževanja odraslih ter dodatnega izobraževanja mladih;
- z vzpostavitvijo zavezanosti različnih akterjev in deležnikov širše družbe h globalnemu učenju.

¹⁰ ADA predstavlja operativno enoto avstrijskega razvojnega sodelovanja in podpira aktivnosti civilne družbe s financiranjem projektov NVO. Financiranje področja izobraževanja vključuje aktivnosti na področju globalnega učenja, kulture in medkulturnega dialoga. Financirani projekti zasledujejo prednostne teme avstrijske razvojne politike in kot temeljni okvir uporabljajo cilje trajnostnega razvoja (GENE, 2017; ADA, 2019). Na podlagi triletnega programa financiranja, ki ga odobri MZZ in ministrstvo za izobraževanje, se postavi strateški okvir za vsebino ter metodologijo programov in projektov s področja globalnega učenja (North-South Centre of the Council of Europe, 2006: 23).

¹¹ Dostopna na <http://www.komment.at/media/pdf/pdf64.pdf>.

Strateška skupina je določila merila za postopek priprave strategije v smislu transparentnosti, sodelovanja, refleksije in dokumentacije. Tako so na primer v začetni fazi, ki se je primarno osredotočila na formalni izobraževalni sistem, člani strateške skupine skupaj z drugimi ključnimi akterji pregledali različne delavnice na področju globalnega učenja in predlagali vključitev globalnega učenja v začetno ter formalno usposabljanje učiteljev, ozaveščanje o globalnem učenju na področju šolske politike in šolske uprave, povečanje števila šol, ki vključujejo globalno učenje v proces razvoja šole, ter okrepitev vidnosti oz. prepoznavnosti globalnega učenja v učnih načrtih posameznih predmetov (Hartmeyer, 2016: 32).

4.2 Bolgarija

Bolgarija je ena od držav, ki nima nacionalne strategije za področje globalnega učenja, najbolj razviti vidiki globalnega učenja pa so medkulturno izobraževanje, izobraževanje za človekove pravice in izobraževanje za globalno državljanstvo, medtem ko je manj poudarka na izobraževanju o miru ter izobraževanju za trajnost (Rural Area Agenda, 2015). Ključna akterja na področju sta ministrstvo za izobraževanje in sindikat učiteljev, globalno učenje pa po večini predstavlja nov koncept za učitelje, čeprav jih velika večina ugotovi, da vsebine že izvajajo v formalnem izobraževanju, vendar na področju manjka jasna formalna nadgraditev in okrepitev (Dias, 2018). Od leta 2009 številne aktivnosti na področju globalnega učenja, predvsem izobraževanja za učitelje in druge zainteresirane, izvajajo ter koordinirajo NVO.

Globalno učenje je od leta 2015 naprej sicer posredno vidno v nacionalnih učnih načrtih in Zakonu o formalnem izobraževanju, vendar se osredotoča izključno na državljansko vzgojo, medkulturno izobraževanje, zdravstveno vzgojo ter okoljsko vzgojo, ki sicer vključuje določeno perspektivo globalnega učenja, vendar ne na celovit način (CONCORD, 2018: 47).

Čeprav obstaja jasna motivacija za vključitev vsebin globalnega učenja v učne načrte, pa ostajajo izzivi, kako to udejanjiti interdisciplinarno in v okviru obstoječih predmetov. Predvsem pa je ena od težav pomanjkanje gradiv in formalnih izobraževanj za učitelje. Primanjkuje tudi dovolj izobraženih strokovnjakov za usposabljanja učiteljev na področju globalnega učenja, predstavniki NVO pa v veliki večini nimajo primernih pedagoških znanj (Siderova, 2017: 50). Prav tako globalno učenje ni prepoznano kot ena od izobraževalnih prednostnih tem, predvsem pa ni sistemsko urejeno in regulirano, kar se posledično odraža tudi v finančnih sredstvih, ki so namenjena razvijanju področja (Siderova, 2017: 36).

4.3 Češka

Češka je ena od držav, kjer je MZZ krovna institucija, odgovorna za proces izvajanja aktivnosti globalnega učenja (Tarozzi in Inguaggiato, 2018: 29).¹² Prav tako pa je tudi institucija, ki zagotavlja finančno, politično in administrativno podporo NVO na področju globalnega učenja (GENE, 2008: 32). Tako je bila leta 2009, na podlagi pobude vodje Sektorja za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč MZZ, oblikovana delovna skupina, ki je oblikovala strategijo globalnega učenja za Češko.¹³ Delovna skupina vključuje predstavnike MZZ, ministrstva za šolstvo in ministrstvo za okolje, Sveta za zunanjo razvojno pomoč (*Council for Foreign Development Aid*), Sveta za trajnostni razvoj (*Council for Sustainable Development*), češke razvojne agencije, NVO, univerze ter druge akterje s področja globalnega učenja (Ministrstvo za zunanje zadeve Češke, 2011; Skalicka in Sobotová, 2016: 40; Tarozzi in Inguaggiato, 2018). Delovna skupina koordinira aktivnosti med različnimi resorji in drugimi akterji, povezanimi z izvajanjem strategije.

Sprejetje Nacionalne strategije o globalnem razvojnem izobraževanju za obdobje 2011–2015¹⁴ je pripomoglo k združitvi vseh relevantnih deležnikov s področja in njihovem medsebojnemu sodelovanju ter komunikaciji. Eden ključnih dosežkov je na primer predstavljalo soglasje velike večine akterjev na področju glede definicije globalnega učenja. Prav tako pa so bila v šolskem letu 2015/2016 globalna in razvojna vprašanja vključena tudi med glavne naloge češkega šolskega inšpekcijskega postopka (Tarozzi in Inguaggiato, 2018).¹⁵

Glavni cilji Nacionalne strategije za globalno razvojno izobraževanje 2011–2015 (Ministrstvo za zunanje zadeve Češke, 2011: 5) so:

- vključitev globalnega razvojnega izobraževanja v formalno izobraževanje na vseh ravneh;
- povečati pomen globalnega razvojnega izobraževanja v neformalnem izobraževanju, hkrati pa podpirati dejavnosti ozaveščanja javnosti in medijev;

¹² Podobno je opazno tudi na Portugalskem in v Latviji (Tarozzi in Inguaggiato, 2018).

¹³ Na Češkem govorijo o pojmu globalno razvojno izobraževanje (*global development education*).

¹⁴ Dostopno na: https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_NationalStrategy-CzechGDE2011EN.pdf.

¹⁵ Leta 2011 je Inštitut za pedagoške raziskave, ki je del Ministrstva za šolstvo, izdal pedagoške smernice za vključitev globalne državljske vzgoje v izobraževalni sistem, imenovan Izobraževanje o razmišljanju v evropskem in svetovnem prostoru (Karvánková in drugi, 2017).

- razvoj globalnega razvojnega izobraževalnega sodelovanja in partnerstva z vsemi relevantnimi deležniki na področju globalnega izobraževanja;
- sistematična krepitev kakovosti in učinkovitosti globalnih razvojnih izobraževalnih programov.

V Nacionalni strategiji je na primer tudi izpostavljeno, da je ena od ključnih aktivnosti vključitev globalnega učenja v okvir akademskega izobraževanja bodočih učiteljev (Ministrstvo za zunanje zadeve Češke, 2011), kar bi pripomoglo k boljšemu izvajanju ciljev strategije.

Pomembno vlogo pri sistematičnem, dolgoročnem in strukturiranem vključevanju globalnega učenja v formalni izobraževalni sistem na Češkem imajo NVO (Skalicka in Sobotová, 2016: 39). NVO ugotavljajo, da obstaja potreba po razvoju učnih načrtov, izobraževanj za učitelje in pripravi gradiv za izvedbo učnih vsebin, ki podpirajo vključevanje globalne ter razvojne perspektive v formalni izobraževalni sistem (GENE, 2008: 31). Nacionalna strategija je v luči tega pripomogla do te mere, da daje NVO večjo kredibilnost na področju globalnega učenja pri izobraževanjih učiteljev, hkrati pa nekateri učitelji sploh ne poznajo (koncepta) globalnega učenja oz. so mnenja, da predstavlja dodatno birokratizacijo izobraževalnega sistema (Skalicka in Sobotová, 2016: 44).

4.4 Finska

Glavni akterji na področju financiranja in spodbujanja izvajanja globalnega učenja na Finskem so MZZ, ministrstvo za izobraževanje in ministrstvo za okolje (North-South Centre, 2004: 10). Komponenta globalnega učenja je del nacionalnih kurikulumov že vse od leta 1970, vendar so šole in učitelji sami odločali, katere predmete bodo vključili v pouk in katerih ne (North-South Centre, 2004: 28). Leta 2007 pa je na primer ministrstvo za izobraževanje objavilo tudi nacionalno strategijo o globalnem učenju z naslovom *Izobraževanje za globalno odgovornost – finska perspektiva (Education for Global Responsibility – Finnish Perspectives)*.

Nacionalna agencija za izobraževanje na Finskem se osredotoča na spodbujanje vključevanja trajnostnega razvoja v izobraževalne vsebine. Finska je pripravila tudi Program za globalno učenje 2010, ki opredeljuje globalno učenje in zastavlja sedem nacionalnih ciljev na področju globalnega učenja (Ministrstvo za izobraževanje, 2007):

- vključevanje globalnega učenja v najpomembnejše izobraževalne, kulturne in socialne politike;
- širitev globalnega učenja v formalnem izobraževanju;
- podpiranje mednarodnih dejavnosti civilnih organizacij;
- podpiranje raziskav in visokega šolstva v zvezi z globalnim učenjem;
- vzpostavljanje partnerstev med javno upravo, podjetji, mediji in civilno družbo;
- povečanje potrebnih sredstev za aktivnosti globalnega učenja;
- sistematično spremljanje in analitično ocenjevanje uspešnosti globalnega učenja na Finskem.

S prenovo formalnih izobraževalnih kurikulumov je globalno učenje postalo vključeno v aktivnosti usposabljanja učiteljev, ravnateljev in strokovnega osebja šol, pri čemer so pomembno vlogo odigrale tudi NVO, ki usposabljanja tudi izvajajo. Pristojna ministrstva tudi podpirajo NVO pri izvajanju usposabljanj in pripravi strokovnih gradiv (Krause, 2010).

4.5 Irska

Irska je država, ki, podobno kot Avstrija, na področju globalnega učenja osrednjo usklajevalno vlogo daje ministrstvu za izobraževanje (Ireland DES, 2014), ki pa tesno sodeluje z MZZ (Tarozzi in Inguaggiato, 2018). Ključni akterji na področju globalnega učenja so (GENE, 2015: 24):

- Irska pomoč – Oddelek za zunanje zadeve in trgovino (*Irish Aid – Department of Foreign Affairs and Trade – DFTA*), ki preko irske razvojno pomoči podpira in izvaja nacionalno politiko za mednarodne razvojne zadeve. Prav tako je DFTA imela ključno vlogo pri zagonu in podpori izobraževanja za razvoj na Irskem, zagotavljanju sredstev programov za pobude na področju izobraževanja za razvoj in podpori irske strategije za izobraževanje za trajnostni razvoj.
- Oddelek za izobraževanje in veščine (*Department of Education and Skills – DES*), ki je del ministrstva za izobraževanje in ima ključno vlogo pri podpori ter skrbnem izvajanju Nacionalne strategije o izobraževanju za trajnostni razvoj 2014–2020.¹⁶

¹⁶ Več o strategiji: <https://www.education.ie/en/Publications/Education-Reports/National-Strategy-on-Education-for-Sustainable-Development-in-Ireland-2014-2020.pdf>.

- Irsko združenje za izobraževanje za razvoj (*Irish Development Education Association* – IDEA), ki je bilo ustanovljeno leta 2004 kot organizacija za podporo in krepitev razvoja zmogljivosti organizacij, ki delujejo na področju izobraževanja za razvoj. Ključno vlogo je IDEA imelo pri usklajevanju vseh deležnikov, ki delujejo na področju globalnega učenja, financira pa se kot strateško partnerstvo.
- Dóchas je združenje irskih nevladnih razvojnih organizacij in predstavlja forum za posvetovanje ter sodelovanje med članicami in jih podpira, da z enotnim glasom razpravljajo o razvojnih vprašanjih. Ima tudi delovno skupino za izobraževanje za razvoj, ki predstavlja in spodbuja izobraževanje za razvoj med svojimi članicami ter širše.

Ministrstvo za izobraževanje je pričelo z medkulturnim izobraževanjem s Strategijo o medkulturnem izobraževanju 2010–2015 (Ireland DES in OMI, 2010) in Nacionalno strategijo o izobraževanju za trajnostni razvoj 2014–2020 (Ireland DES, 2014). Osrednji cilj strategije je zagotoviti, da izobraževanje prispeva k trajnostnemu razvoju, tako da učence opremi z ustreznimi znanji (kaj), ključnimi predpostavkami in veščinami (kako) ter vrednotami (zakaj), ki jih bodo motivirale in opolnomočile v njihovem življenju, da postanejo informirani aktivni državljani, ki aktivno ukrepajo za bolj trajnostno prihodnost (Ireland DES, 2014).

5 PODROČJE GLOBALNEGA UČENJA V SLOVENIJI

V okviru *Poročila o posnetku stanja na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj in globalnega učenja v Republiki Sloveniji*, ki ga je pripravil ZRSSŠ, je bil leta 2018 opravljen pregled kurikularnih dokumentov s poudarkom na trajnostnem razvoju in globalnem učenju.¹⁷ Analiza je temeljila na presojevalnih kategorijah, ki so nastale v okviru projektne naloge *Znanja in kompetence, pomembne za uresničevanje ciljev zelenega gospodarstva v povezavi s podnebnimi spremembami za ravni predšolska vzgoja – osnovna šola – gimnazija* (ZRSSŠ, 2016), ki so bile dopolnjene z dodatnimi presojevalnimi kategorijami, ki opredeljujejo globalno učenje (ZRSSŠ, 2018: 17–20).¹⁸ V večini pregledanih učnih načrtov in kurikularnih dokumentov je bilo ugotovljeno, da z vidika celostnega pristopa k obravnavi trajnostnega razvoja prevladuje okoljski vidik, manjši poudarek pa je na družbenem in socialnem vidiku, na kar opozarja tudi sogovornica na ZRSSŠ (Pogovor 4). To je tudi vodilo do vključitve presojevalnih kategorij, ki »v večji meri opredeljujejo globalno učenje«, in posledični pregled učnih načrtov za družboslovne ter humanistične predmete (ZRSSŠ, 2018: 20).

Kot je bilo ugotovljeno, učni načrti ne zajemajo vseh vidikov trajnostnega razvoja v razmerju, ki je primerno za določen predmet, prav tako pa se tudi posamezni vidiki VITR v pregledanih učnih načrtih redko smiselno povezujejo oz. nadgrajujejo (ZRSSŠ, 2018: 21). Prav tako je pregled obeh medkurikularnih dokumentov¹⁹ pokazal, da enačita okoljsko vzgojo z VITR, ki pa je v okviru definicije več kot le to. Poročilo ZRSSŠ (2018: 25) izpostavlja, da je to »v neskladju z današnjim razumevanjem celostnega pristopa k VITR, ki naslavlja tudi področje globalnega učenja«, in je področje VITR posledično potrebno celostne prenove z upoštevanjem okoljskega, družbenega in ekonomskega vidika (prav tam). Čeprav sta družbeni in ekonomski vidik opazna, pa ne gre za zastopstvo v zadostni meri, ki bi omogočalo celostni pristop k

¹⁷ »V pregled so bili vključeni kurikulum za vrtce, učni načrti za obvezne predmete: spoznavanje okolja, naravoslovje in tehnika, naravoslovje, gospodinjstvo, biologija (osnovna šola in gimnazija), fizika (osnovna šola in gimnazija), kemija (osnovna šola in gimnazija), geografija (osnovna šola in gimnazija), domovinska in državljanska kultura in etika (osnovna šola), sociologija (gimnazija) in psihologija (gimnazija), zgodovina (osnovna šola), družboslovje (katalog znanja za srednje poklicno izobraževanje), družba (osnovna šola), obvezne izbirne vsebine v gimnazijah: Državljska kultura in Vzgoja za mir, družino in nenasilje. V pregled sta bila vključena tudi učni načrt za izbirna predmeta študij okolja (gimnazija) in okoljska vzgoja (osnovna šola) ter oba medkurikularna dokumenta (potrjeni medpredmetni kurikulum za gimnazijo: *Okoljska vzgoja kot vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj* ter predlog medpredmetnega kurikula za osnovno šolo: *Okoljska vzgoja kot vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj*)« (ZRSSŠ, 2018: 17).

¹⁸ Več podrobnosti o presojevalnih kategorijah v poročilu (ZRSSŠ, 2018) in projektni nalogi (ZRSSŠ, 2016).

¹⁹ Področje VITR opredeljujeta dva medkurikularna dokumenta, in sicer potrjeni medpredmetni kurikulum za gimnazijo *Okoljska vzgoja kot vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj* ter predlog medpredmetnega kurikula za osnovno šolo z enakim naslovom (ZRSSŠ, 2018: 24–25).

trajnostnemu razvoju oz. VITR. Premalo izpostavljena pa je tudi vzročno-posledična povezava z družbenimi razmerji in posledično globalna dimenzija trajnostnega razvoja (ZRSS, 2018: 25–26).²⁰

Kljub pregledu, ki ga je opravil ZRSS, še vedno ostaja veliko nejasnosti na področju globalnega učenja v Sloveniji. Formalni izobraževalni sistem za VITR uporablja *Smernice VITR od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja* (2007) in *Belo knjigo* (2011), medtem ko je koncept globalnega učenja v svojem delovanju opredeljen s strani NVO in MZZ.²¹ Analiza ZRSS (2016) je pokazala, da je okoljski vidik v učnih načrtih šol zagotovo okrepljen, za spremembe v učnih načrtih pa so nujne spremembe dokumentov, zakonodaje in temeljnih smernic (Pogovor 4). Kot poudarjata sogovornici z ZRSS, je namreč nujno doseči celovit pristop, kjer se vsi stebri vpenjajo v vse predmete, pri čemer ločevanja med globalnim učenjem in VITR ne bi smelo biti, saj gre za izredno povezana pojma (prav tam). Potrebno je razvijati formalne in neformalne programe izobraževanja ter učenja za mlade in odrasle,²² ki bodo temeljili na razvijanju sposobnosti kritičnega mišljenja ter spodbujanju dejavnega in odgovornega vključevanja v ožjo ter širšo (nacionalno in globalno) skupnost.

V nadaljevanju se analiza stanja v Sloveniji osredotoča na pregled nacionalnih politik in dokumentov na področju globalnega učenja ter posledično tudi sorodnih pojmov, ki se v tem prostoru pojavljajo. Prav tako pa analiza stanja zajema tudi pregled aktivnosti oz. vloge ključnih akterjev na področju globalnega učenja v Sloveniji.

ž

²⁰ Več podrobnosti o analizi in pregledu kurikularnih dokumentov v poročilu ZRSS (2018).

²¹ Kot je izpostavljeno v dokumentu ZRSS (2018: 1), »/k/oncept globalnega učenja v svojem delovanju opredeljujejo /NVO/ in /MZZ/.«

²² Neformalni izobraževalni programi za odrasle s področja VITR in globalnega učenja so programi za izboljšanje splošne izobraženosti, medgeneracijsko sodelovanje, spodbujanje aktivnega državljanstva in družbeno odgovornega ravnanja, graditev skupnosti in delovanje v njej, skupnostno učenje, ki omogoča povezanost učenja s spremembami v okolju, trajnostni razvoj in zeleno gospodarstvo, zdrav življenjski slog, ohranjanje in krepitev nacionalne identitete, krepitev kulturne zavesti in izražanja, medkulturnega dialoga in sobivanja različnih kultur (ZRSS, 2018: 16).

5.1 PREGLED NACIONALNIH POLITIK IN DOKUMENTOV NA PODROČJU GU

5.1.1 *Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči republike Slovenije (2017)*

Področje globalnega učenja je z vidika mednarodnega razvojnega sodelovanja opredeljeno v Resoluciji o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije (2017). Tako je pomembnost globalnega učenja v okviru Resolucije prepoznana v 27. točki, kjer je globalno učenje prepoznano kot pomembno orodje ozaveščanja javnosti. Konkretno je prepoznana vloga globalnega učenja »pri odpravi revščine in uresničevanju trajnostnega razvoja.« Prav tako pa »Republika Slovenija spodbuja aktivnosti globalnega učenja za razumevanje svetovnega dogajanja, njegovih vzrokov in posledic ter povezanosti lokalne in svetovne razsežnosti.«

5.1.2 *Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030 (2018)*

Vloga globalnega učenja pri »odpravi revščine in neenakosti, doseganju trajnostnega razvoja ter vzgoji globalno odgovornih, aktivnih in solidarnih državljanov«, pa je prepoznana tudi v *Strategiji mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030* (Strategija MRSHP) (Republika Slovenija, 2018: 34). Med drugimi, je eden od ciljev mednarodnega razvojnega sodelovanja v Republiki Sloveniji tudi dvig ravni zavedanja prebivalcev Slovenije »/.../ o skupni odgovornosti za globalni razvoj, o zavezah Slovenije kot odgovorne članice mednarodne skupnosti na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči ter o pomenu mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči za blaginjo, mir in varnost, čisto globalno okolje ter dostojno življenje vseh v luči univerzalnosti globalnih ciljev trajnostnega razvoja« (Republika Slovenija, 2018: 3).

V okviru tega je torej v poglavju 10.2 globalno učenje prepoznano kot »vseživljenjski proces učenja in delovanja, ki poudarja kompleksno soodvisnost dejanj in dogajanja v svetu ter posameznikovo vpetost v globalno dogajanje« in predstavlja »pomembno komponento mednarodnega razvojnega sodelovanja«, zato ga bo, kot je zapisano v *Strategiji MRSHP*, Ministrstvo za zunanje zadeve, v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za izobraževanje, »še naprej spodbujal in krepil« (prav tam).

Za krepitev področja globalnega učenja in posledično uresničevanja podcilja trajnostnega razvoja 4.7, je potrebno »razvijati formalne in neformalne programe izobraževanja in učenja za mlade in odrasle, ki bodo temeljili na razvijanju sposobnosti kritičnega mišljenja ter spodbujanja dejavnega in odgovornega vključevanja v ožjo in širšo (nacionalno in globalno) skupnost« (Republika Slovenija, 2018: 35). Prav tako pa je jasno izpostavljeno, da globalno učenje vključuje izobraževanje za trajnostni razvoj, vključno s pomenom varovanja okolja in enakosti spolov, izobraževanja za človekove pravice, izobraževanja za mir in preprečevanje konfliktov ter medkulturno izobraževanje (prav tam). Strategija MRSHP kot enega od dolgoročnih ciljev na področju globalnega učenja postavlja slovenskega državljana, ki pozna temeljne vzroke in posledice dogajanja v svetu (revščina, lakota, neenakost, podnebne spremembe itd.) ter je aktiven pri udeležanju pravičnejšega in trajnostnega razvoja (Republika Slovenija, 2018: 35). Pri tem pa je poleg instrumentov formalnega in neformalnega izobraževanja, ključno tudi redno izobraževanje pedagoških delavcev, in sicer v okviru začetnega (kot del visokošolskih pedagoških programov) in nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju (prav tam).²³

Aktivnosti na področju globalnega učenja bodo na podlagi Strategije MRSHP (2018: 35) usmerjene v doseganje naslednjih rezultatov:

- *prepoznavanje pomena koncepta globalnega učenja na nacionalni ravni oz. opredelitev globalnega učenja v odnosu do drugih konceptov med vsemi ključnimi deležniki na tem področju;*
- *pregled MIZŠ nad vsemi deležniki, ki izvajajo aktivnosti globalnega učenja v okviru formalnega šolskega sistema;*
- *ozaveščenost in usposobljenost strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, za poučevanje vsebin s področja globalnega učenja, vključno z izobraževanjem odraslih.*

Kot je zapisano v Strategiji MRSHP (2018: 35) si bodo »Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za okolje in prostor, Služba Vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko in Urad Slovenske nacionalne komisije za UNESCO /.../ prizadevali za povezovanje konceptov, dejavnosti in resorskih politik na področju globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Poudarek bo na okrepljenem

²³ Več podrobnosti o aktivnostih na področju globalnega učenja, ki bodo usmerjene v doseganje rezultatov najdete na: [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/09883fea9a693619c1258360002c0efc/\\$FILE/StrategijaTekst_P.pdf](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/09883fea9a693619c1258360002c0efc/$FILE/StrategijaTekst_P.pdf).

sodelovanju z vsemi deležniki, ki se v Sloveniji ukvarjajo s tem področjem. V ta namen bo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport do leta 2020 vzpostavilo medresorsko delovno skupino na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, ki bo obravnavala tudi področje globalnega učenja.« Prav tako bodo »Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad Slovenske nacionalne komisije za UNESCO, javni zavodi na področju izobraževanja po 28. členu Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter nevladne organizacije /.../ posebno pozornost posvetili kakovostnemu izobraževanju in usposabljanju tistih, ki bodo pridobljena znanja prenašali naprej vsem družbenim skupinam, tako na formalni kot neformalni ravni, med drugim z uvrstitvijo globalnega učenja v vsebine njihovih izobraževanj in usposabljanj.« Dodatno pa bo MZZ v sodelovanju z vsemi deležniki spodbujal različne pristope pri izvajanju aktivnosti na področju globalnega učenja.

5.1.3 Strategija razvoja Slovenije do leta 2030 (2017)

Vlogo učenja za in skozi vse življenje je prepoznana tudi v Strategiji razvoja Slovenije do leta 2030 (2017), ki tovrstno učenje prepoznava kot pomemben instrument z vidika odzivanja družbe na globalne trende (SVRK, 2017: 11). Med pet ključnih strateških usmeritev države za doseganje kakovostnega življenja je vključeno tudi učenje za in skozi vse življenje, s katerim je neposredno povezano tudi doseganje naslednjih ciljev Strategije (SVRK, 2017: 21):

- 1. cilj: Zdravo in aktivno življenje
- 2. cilj: Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo
- 4. cilj: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete
- 6. cilj: Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor
- 7. cilj: Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta
- 8. cilj: Nizkoogljično krožno gospodarstvo
- 12. cilj: Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve

Doseganje 2. cilja strategije je med drugim opredeljeno z naslednjimi kazalniki, relevantnimi za področje analize (SVRK, 2017: 26):

»a) z vseživljenjskim učenjem in usposabljanjem kot vrednotama, ki krepita ustvarjalnost, inovativnost, kritično razmišljanje, odgovornost in podjetništvo, ter vključitvijo teh vsebin v programe izobraževanja na vseh ravneh;

*b) z razvijanjem znanja in spretnosti za življenje in delo, z izboljšanjem bralne, matematične, digitalne in finančne pismenosti, s spodbujanjem **globalnega učenja** in mednarodne vpetosti ter opolnomočenjem prebivalcev za uporabo najnovejših tehnologij in s tem zmanjševanjem digitalne vrzeli;*

c) z uveljavitvijo koncepta trajnostnega razvoja, aktivnega državljanstva in etičnosti kot enega od načel vzgoje in izobraževanja.«

5.1.4 Bela knjiga (2011)

V Beli knjigi (2011: 16–17) so opredeljeni splošni cilji vzgoje in izobraževanja, ki so povezani z razvijanjem zmožnosti za življenje v demokratični družbi:

- spoštovanje otrokovih in človekovih pravic ter temeljnih svoboščin,
- razvijanje zavesti o pravicah in odgovornostih človeka,
- razvijanje zavesti o pravicah in odgovornostih državljana Republike Slovenije,
- razvijanje zavesti o narodni identiteti in vključenosti v mednarodni prostor,
- razumevanje in sprejemanje različnosti,
- spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, solidarnost za miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi,
- razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov in razvijanje enakih možnosti obeh spolov,
- razvijanje odgovornega, avtonomnega in kritičnega posameznika.

Čeprav Bela knjiga koncepta globalnega učenja ne zajema, pa izpostavlja koncept izobraževanja za trajnostni razvoj, ki »vključuje naravoslovne in tehnične, družboslovne, humanistične in druge vidike in ne zadeva le posameznih predmetov, temveč vse predmete in življenje na šoli kot celoti. Znanja in ravnanja, povezana s trajnostnim razvojem, je potrebno na sistematičen, koherenten in celovit način vgraditi v vzgojno-izobraževalni sistem od vrtcev naprej tako, da bo v šolskem sistemu eden ključnih temeljev, ki oblikujejo znanje, stališča, vrednote in delovanje mladih generacij« (Bela knjiga, 2011, str. 39). V Beli knjigi pa je po drugi strani prepoznana globalna vzgoja kot sorodni koncept globalnemu učenju, ki predstavlja aktivnosti, ki vodijo k osebni in skupni globalni odgovornosti.

5.1.5 Smernice VITR od predšolske vzgoje do downiverzitetnega izobraževanja (2007)²⁴

Gre za smernice, ki so po mnenju sogovorcev (Pogovor 1, 2, 3, 4) zastarele in bi jih bilo nujno potrebno posodobiti, prevetrili ter razširiti. Čeprav je v dokumentih jasno izpostavljeno, da VITR ni le dodatek k splošnemu izobraževanju in glavni cilj ni zgolj varstvo narave, pa praksa in analize (ZRSŠ, 2016; 2018) kažejo, da temu ni čisto tako. V uvodu dokumenta je opredeljena strategija razvoja Slovenije,²⁵ ki je bila zasnovana na trajnostnem razvoju kot osrednji perspektivi in naj bi vključevala gospodarsko vitalnost, pravičnost, socialno kohezijo, varstvo okolja ter trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri (MIZŠ, 2007). VITR sicer vključuje medsebojno povezana okoljska, gospodarska in socialna vprašanja, glavni cilj pa je obsežen, celovit, skladen pedagoški proces, ki vključuje odnos med človekom in naravo ter odnose med ljudmi, ki vodi do razumevanja vsestranske zveze med naravnimi, gospodarskimi, družbenimi in političnim sistemom ter soodvisnostjo ljudi, ki živijo na različnih delih sveta, s čimer skuša dejavno in tvorno reševati sedanja ter prihodnja okoljska in družbena vprašanja človeštva (MIZŠ, 2007; ZRSŠ, 2018).

5.1.6 Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI)²⁶

Ta zakon ureja pogoje za opravljanje in določa način upravljanja ter financiranja vzgoje na področju izobraževanja. V 2. členu so opredeljeni cilji sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji, med drugimi²⁷ tudi »vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje tudi globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, do svoje in drugih kultur, do naravnega in družbenega okolja ter do prihodnjih generacij« (ZOFVI, 2. člen). Nikjer sicer ni zaslediti direktne omembe koncepta globalnega učenja, kar pa ne pomeni, da prvine slednjega niso prisotne v tem cilju.

5.1.7 Ostali dokumenti

Na področju formalnega izobraževanja so pomembni dokumenti še:

²⁴ Vse podrobnosti v zvezi s cilji in načeli so dostopne v dokumentu Smernice VITR od predšolske vzgoje do downiverzitetnega izobraževanja (2007).

²⁵ Sprejeta leta 2005. Leta 2017 je Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo razvoja Slovenije 2030.

²⁶ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>, pridobljeno 18. 11. 2018.

²⁷ Ostali cilji so dostopni na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>.

- **Zakon o vrtcih (ZVrt)**²⁸
 - Področje VITR se v vrtce vključuje skozi načela demokratičnosti, pluralizma, avtonomnosti in odgovornosti zaposlenih, enakih možnosti za otroke ter starše, pravice do izbire in drugačnosti ter ohranjanja ravnotežja med različnimi vidiki otrokovega razvoja.
- **Zakon o osnovni šoli (ZOsn)**²⁹
 - Zakon opredeljuje vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj za aktivno oz. dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar omogoča poglobljeno razumevanje in odgovoren odnos do sebe, lastnega zdravja, do drugih ljudi, svoje ter drugih kultur, naravnega in družbenega okolja, prihodnjih generacij ter vzgajanja za spoštovanje in sodelovanje ter sprejemanje drugačnosti, strpnosti in spoštovanja človekovih pravic ter temeljnih svoboščin.
- **Zakon o gimnazijah (ZGim)**³⁰
 - Področje globalnega učenja oz. VITR je opredeljeno v naslednjih ciljih: razvijanje samostojnega kritičnega presojanja in odgovornega ravnanja; vzpodbujanje zavesti o integriteti posameznika; vzgajanje za odgovorno varovanje svobode, za strpno, miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi; razvijanje in ohranjanje lastne kulturne tradicije ter seznanjanje z drugimi kulturami; vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote; razvijanje pripravljenosti za vzpostavljanje svobodne, demokratične in socialno pravične države; vzbujanje zavesti odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje; razvijanje zavesti o pravicah in odgovornostih človeka; izobraževanje za trajnostni razvoj ter spodbujanje vseživljenjskega učenja.
- **Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1)**³¹
 - Program poklicnega in strokovnega izobraževanja je prav tako usmerjen k spodbujanju vseživljenjskega učenja, izobraževanja za trajnostni razvoj, podjetnosti, inovativnosti in ustvarjalnosti, strpnosti, miroljubnosti, spoštovanja

²⁸ *Zakon o vrtcih (ZVrt-UPB2)*. Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO in 55/17. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2005-01-4349?sop=2005-01->, pridobljeno 18. 11. 2018.

²⁹ *Zakon o osnovni šoli (ZOsn)*. Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-L. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, pridobljeno 14. 11. 2018.

³⁰ *Zakon o gimnazijah (ZGim)*. Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/17 in 6/18 – ZIO-1. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450>, pridobljeno 19. 11. 2018.

³¹ *Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1)*. Uradni list RS, št. 79/06 in 68/17. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325>, pridobljeno 20. 11. 2018.

soljudi, ozaveščanja odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje ter razvijanja zavesti o pravicah in odgovornosti človeka ter državljana.

- **Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1)**³²

- Področje globalnega učenja oz. VITR je razvidno predvsem skozi prizmo krepitev opolnomočenosti za demokratično sodelovanje v družbenih procesih, na področju trajnostnega razvoja, zelenega gospodarstva, kulture in zdravja, medsebojne strpnosti, sprejemanja drugačnosti, sodelovanja, spoštovanja človekovih pravic ter temeljnih svoboščin itd.

- **Ostalo**

- Kot je izpostavljeno v dokumentu ZRSŠ (2018: 16), je v osnutku »Nacionalnega programa varstva okolja 2030 (NPVO 2030)³³ v točki 6.4. /navedena vzgoj/a/ in izobraževanje za varstvo okolja kot eden izmed podpornih ukrepov. Osutek izpostavlja, da bo pri odločnih prizadevanjih za uveljavitev trajnostnega cilja ZOFVI, smernic za VITR in zavez iz Bele knjige potrebno upoštevati tudi novejši ključne mednarodne dokumente, zlasti Globalni akcijski program vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj – GAP (UNESCO, 2013)³⁴, ki je zasnovan kot nadgradnja Desetletja VITR, in Kažipot za njegovo implementacijo (UNESCO, 2014)³⁵.« Žal pa je tudi tukaj prisotna določena objektivna pristranskost z vidika okoljske problematike, saj govorimo o Nacionalnem programu varstva okolja, ki seveda lahko vključuje vse stebre trajnostnega razvoja, vendar je jasno, da je ključni poudarek vsekakor na okoljskem vidiku.

V analiziranih dokumentih ni zaslediti omembe globalnega učenja oz. vseh prvin, ki jih globalno učenje zagovarja. Smiselno bi bilo razmisliti o posodobitvi oz. spremembi sprejetih dokumentov in zakonodaje na tem področju, s čimer se strinjajo tudi sogovorniki (Pogovor 1, 2, 3, 4).

³² *Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1)*. Uradni list RS, št. 6/18. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7641>, pridobljeno 19. 11. 2018.

³³ Osutek Nacionalnega programa varstva okolja 2030. Dostopno na: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/osnutki/npvo_2030.doc, pridobljeno 29. 11. 2018.

³⁴ Globalni akcijski program vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj – GAP (UNESCO, 2013). Dostopno na: <https://en.unesco.org/gap>, pridobljeno 29. 11. 2018.

³⁵ Kažipot za njegovo implementacijo (UNESCO, 2014). Dostopno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230514e.pdf>, pridobljeno 29. 11. 2018.

5.2 AKTERJI

V Sloveniji deluje množstvo različnih akterjev, pri čemer imajo osrednjo vlogo NVO, saj so glavne pobudnice izobraževalnih aktivnosti na področju globalnega učenja. So osrednji akter, ki sodeluje pri usklajevanju projektov na področju globalnega učenja, zlasti v formalnem izobraževalnem sektorju, kar je posledica pomanjkanja jasnega systemskega pristopa (CONCORD, 2018:108).

Kot so različni deležniki ugotovili na *Nacionalnem forumu o globalnem učenju ter vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj* leta 2018, je glavna težava, s katero se soočajo na področju globalnega učenja, predvsem slaba oz. skoraj neobstoječa koordinacija in sodelovanje med deležniki na področju. Kljub predlogu v poročilu, ki je nastalo po Nacionalnem forumu, o vzpostavitvi medresorske skupine do tega koraka še ni prišlo. Vsi akterji, s katerimi so bili opravljeni pogovori, enotno trdijo, da bi bilo to potrebno, vendar si niso enotni pri tem, kateri akter bi moral biti koordinator in pobudnik tovrstnega sodelovanja. Kot izpostavljajo na MIZŠ, (Pogovor 2), spontana koordinacija na tem področju že teče, predvsem med strokovnimi zavodi, ki jih koordinira MIZŠ, in resornim ministrstvom. Institucionalizirane koordinacije na tem področju žal ni (Pogovor 1, 2, 3, 4), pri čemer sta sogovornici iz NVO (Pogovor 1) in sogovornika na MZZ (Pogovor 3) izpostavili, da bi bilo nujno potrebno, da je glavni koordinator tovrstnega sodelovanja MIZŠ. Sogovornici na ZRSŠ (Pogovor 4) sta poudarili, da bi bilo primerno, da je koordinator MIZŠ, če gre seveda za vsebine, ki se vključujejo v sistem formalnega izobraževanja, s čimer se je strinjala tudi sogovornica na MIZŠ (Pogovor 2), ki je hkrati izpostavila, da primarnost MIZŠ ni nujna v kontekstu celotne koordinacije področja globalnega učenja.

Akterji so prav tako izpostavili, da bi bilo obstoječe instrumente vključevanja vsebin globalnega učenja v formalno in neformalno izobraževanje v prihodnje potrebno boljše povezati, celovito spremljati ter ustrezno posodabljati. Vsi sogovorniki so se strinjali, da je pri tem ključnega pomena redno izobraževanje pedagoških delavcev, tako v okviru začetnega izobraževanja, kot del visokošolskih pedagoških programov, kot tudi v okviru sistema nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji ter izobraževanju.

Prav tako so bili sogovorniki v nevladnem sektorju, MZZ in ZRSŠ, mnenja, da bi bilo potrebno pomen globalnega učenja za trajnostni razvoj jasneje opredeliti v nastajajoči Beli knjigi. Pri tem sogovornica na MIZŠ (Pogovor 2) dodaja, da pozdravlja idejo ministra o krajšem besedilu Bele knjige, kar pa ne pomeni, da Bela knjiga iz leta 2011 ni dober konceptualno-strateški

dokument. Nasprotno, kot izpostavlja, gre za dober strateški in konceptualni dokument tudi z vidika VITR (prav tam).

5.2.1 Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije

MIZŠ je osrednji akter izvajanja *vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj*, medtem ko ZRSS izpostavlja, da koncept globalnega učenja v svojem delovanju opredeljujejo NVO in MZZ (ZRSS, 2018: 1). V uvodu *Smernic VITR od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja* opredeljuje strategijo razvoja Slovenije,³⁶ ki je zasnovana na trajnostnem razvoju kot osrednji perspektivi, ki vključuje gospodarsko vitalnost, pravičnost, socialno kohezijo, varstvo okolja in trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri (ZRSS, 2018: 10). Dodatno pa v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011: 16–17) izpostavljam cilje, povezane z razvijanjem zmožnosti za življenje v demokratični družbi³⁷ ter razvijanjem zmožnosti za vseživljenjsko učenje, stalni osebni in strokovni razvoj,³⁸ pri čemer obe kategoriji vključujeta načela globalnega učenja.

O konkretnih aktivnostih na področju globalnega učenja MIZŠ je težje govoriti, saj le-to primarno izvaja in udejanja aktivnosti v okviru VITR.³⁹ V okviru obstoječih definicij in konceptualizacije pa obeh konceptov ni možno enačiti. Sicer MIZŠ upošteva dejstvo, da je potrebno VITR rekontekstualizirati in natančneje opredeliti, zaveda pa se tudi pomembnosti globalne dimenzije v konceptu VITR.

MIZŠ je soorganiziral Nacionalni forum o globalnem učenju ter VITR (2018), prav tako pa v Poročilu o izvajanju UNECE strategije za izobraževanje za trajnostni razvoj (Bregar Golobič,

³⁶ Sprejeta leta 2005. Leta 2017 je Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo razvoja Slovenije 2030.

³⁷ Gre za spoštovanje otrokovih in človekovih pravic ter temeljnih svoboščin, razvijanje zavesti o pravicah in odgovornostih človeka, razvijanje zavesti o pravicah in odgovornostih državljana Republike Slovenije, razvijanje zavesti o narodni identiteti in vključenosti v mednarodni prostor, razumevanje in sprejemanje različnosti, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, vzgajanje za medsebojno strpnost, solidarnost za miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov in razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter razvijanje odgovornega, avtonomnega in kritičnega posameznika. Ugotavljam, da gre tukaj za sinergijo splošnih ciljev izobraževanje ter ciljev globalnega učenja, ki bi jih bilo potrebno upoštevati v prihodnjih razpravah in posodobitvah obeh konceptov (VITR in globalno učenje) (Republika Slovenija, 2011: 17).

³⁸ Gre za razvijanje zmožnosti za učenje in pridobivanje znanja, razvijanje komunikacijskih zmožnosti našem prostoru, razvijanje delovnih navad in odgovornosti za svoj razvoj, razvijanje odgovornosti za svoje zdravje, ohranjanje okolja in lastno udeležnost pri zagotavljanju trajnostno zasnovane družbe ter spodbujanju vsakega posameznika k nadaljnjemu izobraževanju (Republika Slovenija, 2011: 16).

³⁹ Natančen pregled aktivnosti v okviru VITR je dostopen v Poročilu o izvajanju Strategije vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE (Bregar Golobič, 2019). Več podrobnosti je dostopnih na: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/Implementation/NIR_2018/Slovenian_NIR_2019.pdf

2019: 26) na podlagi ključne besede globalno učenje (*global education*) lahko najdemo izpostavljene tudi nacionalne in mednarodne projekte ter aktivnosti na področju izobraževanja za trajnostni razvoj in programov globalnega učenja, ki se izvajajo v Sloveniji, in sicer tradicionalni slovenski zajtrk, Evropa v šoli, Semena sprememb, Z roko v roki, Dan zemlje, Dan varnejšega interneta, Zdrav ekološki dan, Teden globalnega učenja, Teden trajnostne mobilnosti, Eko šole, UNESCO šole itd. (Bregar Golobič, 2019: 26–27).

V Katalogu programov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na podlagi ključnih besede »trajnost«, »globalno«, »trajnostni razvoj«, najdemo naslednje programe:

- program profesionalnega usposabljanja »Prostovoljstvo otrok in mladih za trajnostni razvoj solidarne družbe«, ki ga izvaja Združenje slovenska filantropija,
- projektni program »Konferenca učiteljev/-ic naravoslovnih predmetov – NAK 2019: izobraževanje za sedanjost in prihodnost«, ki jo izvaja ZRSŠ,
- program profesionalnega usposabljanja »Mentorirano celoletno spletno izobraževanje o celostni trajnostni prehrani v vrtcih in šolah«, ki ga izvaja zasebni ponudnik,
- projektni program »Izzivi sodobne družbe« o ozaveščanju o človekovih pravicah, ki ga izvaja Osnovna šola Karla Destovnika – Kajuha Šoštanj.

V dokumentu *Mapping of Global Education and Education for Sustainable Development* (2018: 5–6) je zapisano, da bo s ciljem okrepljenega sodelovanja z vsemi deležniki na področju globalnega učenja »/MIZŠ/ do leta 2020 vzpostavilo medresorsko delovno skupino na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, ki bo obravnavala tudi področje globalnega učenja.« A žal do tega še ni prišlo, saj gre zgolj za spontano koordinacijo med javnimi zavodi in MIZŠ, institucionalizirane oblike sodelovanja pa na tem področju še ni.

5.2.2 Zavod Republike Slovenije za šolstvo

ZRSŠ je osrednji nacionalni razvojno-raziskovalni in svetovalni zavod na področju predšolske vzgoje, osnovnega šolstva ter srednješolskega izobraževanja, ki skrbi za razvoj in pripravo strokovnih dokumentov ter podlag pri vzpostavljanju sistemskih pogojev za nadaljnji kakovostni razvoj vzgoje in izobraževanja v sodelovanju z MIZŠ ter drugimi institucijami. Prav tako pa razvija učinkovite prakse kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela, spremlja

in evalvira novosti na področju vzgoje ter izobraževanja, spodbuja profesionalni razvoj vseh strokovnih delavcev in ravnateljev, se vključuje v mednarodne aktivnosti na področju razvoja vzgoje in izobraževanja ter sodeluje s šolami in drugimi vzgojno-izobraževalnimi ustanovami v zamejstvu.

V letu 2018 je ZRSS na področju VITR izvedel naslednje dejavnosti (ZRSS, 2019a: 123–125):

- objava programa usposabljanj VITR kot priložnost za interdisciplinarno povezovanje (v katalogu Katis);
- izvedba enodnevne konference Globalno učenje za spodbujanje trajnostnega razvoja v vzgoji in izobraževanju;
- načrtovanje in izvedba delavnice ter aktivno sodelovanje na Nacionalnem forumu o globalnem učenju in VITR;
- informiranje in ozaveščanje šol preko rednega obvestila šolam ter preko rednega obveščanja;
- izdelava primera interdisciplinarnega tematskega sklopa na temo VITR za izvajanje posodobitev gimnazijskega programa;
- predlog vsebinskega in časovnega načrta analize stanja glede vključevanja globalnega učenja ter VITR v vzgojno-izobraževalni sistem;
- pregled pravnih določb in dokumentov na področju globalnega učenja ter VITR, priprava poročila analize kurikularnih dokumentov s področja globalnega učenja za trajnostni razvoj, analiza primerov prakse, ki podpira globalno učenje in VITR (*GENE: Mapping of Global Education and Education for Sustainable Development*).

Za leto 2019 so načrtovane aktivnosti na področju globalnega učenja in VITR sledeče (ZRSS, 2019b: 115):

- načrtovanje in izvedba usposabljanja po vertikali vzgojno-izobraževalnih zavodov ter razvoj in prenos dobrih praks na področju VITR ter globalnega učenja v slovenski šolski prostor;
- pregled vključenosti VITR in globalnega učenja v šolskem prostoru;
- udeležba na okroglih mizah, ki jih organizira GENE, in prenos dobrih praks.⁴⁰

V zadnjem letu je ZRSS organiziral konferenco NAMA za učitelje, kjer so razmišljali o celotnem vidiku trajnostnega razvoja in ga poskušali tudi terminološko povezati z globalnim

⁴⁰ Več podrobnosti je dostopnih programu dela za leto 2019 (2019b: 114–115). Dostopno na: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/program-dela-kadrovski-in-financni-naact-2019-1.pdf>

učenjem (Pogovor 4). Prav tako redno izvajajo seminar v sistemu KATIS, ki naslavlja vsebine trajnostnega razvoja oz. VITR in je namenjen učiteljem, ter pripravljajo različne analize in poročila (prav tam).

5.2.3 Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije

MZZ je najvidnejši institucionalni podpornik globalnega učenja v Sloveniji in kot eno ključnih prednostnih področij mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije prepoznava globalno učenje. Ministrstvo prepoznava vlogo globalnega učenja pri odpravi revščine in neenakosti, pri uresničevanju trajnostnega razvoja ter pri vzgoji globalno odgovornih, aktivnih in solidarnih državljanov (MZZ, 2019b).

V letu 2018 je MZZ skupaj z MIZŠ in partnerji⁴¹ organiziral Nacionalni forum o globalnem učenju in VITR. Prav tako je nadaljeval z aktivnostmi za ozaveščanje javnosti⁴² o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči ter s podporo projektom NVO. Ob koncu leta 2018 je MZZ objavil poziv za sofinanciranje evropskih in dvostranskih projektov NVO s področja ozaveščanja in globalnega učenja (MZZ, 2019c: 73; Pogovor 3). Ministrstvo pa je podpisalo tudi memorandum o soglasju med MZZ in Evropsko mrežo za globalno učenje (GENE), ki je v veljavi od 21. aprila 2018 (MZZ, 2019c: 98).

MZZ je prav tako med glavnimi financerji aktivnosti globalnega učenja. Večina aktivnosti NVO na področju globalnega učenja, ki jih financira MZZ, se osredotoča na sektor neformalnega izobraževanja (aktivnosti obravnavajo naslednje teme: človekove pravice, otrokove pravice, čisto in varno okolje, trajnostni razvoj, izobraževanje o miru, preprečevanje vrstniškega nasilja, enakost spolov), v obliki delavnic za otroke, učence in učitelje (CONCORD, 2018: 106–108). V obdobju od leta 2011 do 2017 so bile najpomembnejše prejemnice sredstev za področje globalnega učenja NVO (UNICEF Slovenija, Platforma

⁴¹ Partnerji, ki sodelovali pri organizaciji Nacionalnega foruma o globalnem učenju in VITR so bili tudi ZRSŠ, Center za evropsko prihodnost, Platforma NVO za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč – SLOGA, Forum za enakopraven razvoj - društvo FER, Društvo za človekove pravice in človeku prijazne dejavnosti Humanitas, Slovenska nacionalna komisija za UNESCO.

⁴² MZZ vsako leto organizira Slovenske razvojne dneve, ki so namenjeni strokovnim razpravam in promociji mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči. Prav tako že več let sodeluje pri projektu "Najboljše novice iz sveta" ter v natečaju, ki ga organizira Zveza prijateljev mladine Republike Slovenije *Evropa v šoli*, predvsem z vidika osrednje teme natečaja, ki se v zadnjih treh letih osredotoča na cilje trajnostnega razvoja. V letu 2018 je MZZ organiziralo tudi ozaveščevalno kampanjo o enakosti spolov *Njen svet je naš svet*.

SLOGA, Humanitas, *Amnesty International* Slovenija, Afriški center in Inštitut za afriške študije) (CONCORD, 2018: 107).

MZZ prav tako izpostavlja, da pogosto niso vključeni v aktivnosti, povezane z globalnim učenjem oz. VITR, ki jih izvajata MIZŠ oz. ZRSS, kar onemogoča celovito sodelovanje na področju (Pogovor 3).

5.2.4 Nevladne organizacije

NVO imajo v Sloveniji zelo omejen vpliv pri določanju prednostnih nalog in evalvacije področja globalnega učenja, so pa na drugi strani zelo aktivno vključene v izvajanje politike. Kljub vsemu pa so bile NVO vključene v pripravo nove slovenske Strategije o razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči (CONCORD, 2018: 108).

Osrednji akter, poleg platforme SLOGA, platforme NVO, ki delujejo na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja, globalnega učenja in humanitarne pomoči, je na področju globalnega učenja zagotovo društvo Humanitas. Je nevladna, neprofitna in neodvisna organizacija, ki deluje na področju globalnega učenja ter programa podpore otrokom in lokalnim skupnostim. Prav tako pa so pomembne NVO na tem področju zagotovo Slovenska skavtska organizacija, Inštitut za afriške študije, Focus, društvo za sonaraven razvoj idr.

5.2.5 Ostale javne institucije in organi

Pogovori z izbranimi akterji kažejo, da kot ključne institucije na področju globalnega učenja prepoznavajo tudi druge akterje vladnega in nevladnega sektorja, in sicer Slovensko nacionalno komisijo za UNESCO, Urad Republike Slovenije za mladino, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo in druge.

Medtem ko so predstavniki nevladnega sektorja mnenja, da bi morala pri oblikovanju področja globalnega učenja sodelovati vsa ministrstva, pa na MIZŠ izpostavljajo poleg do sedaj omenjenih še Ministrstvo za kmetijstvo, javne zavode MIZŠ in Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. MZZ in ZRSS pa izpostavljata, da bi bilo potrebno k sodelovanju povabiti vsa ministrstva, saj se trajnostni razvoj tiče prav vseh akterjev v slovenskem prostoru.

5.3 FINANCIRANJE NEVLADNIH ORGANIZACIJ

Sredstva za področje globalnega učenja nevladni sektor primarno pridobiva na podlagi različnih razpisov Evropske unije, sekundarni financer je MZZ, v obdobju 2011–2017 pa je na tretjem mestu po danih sredstvih zasedel MOVIT, Zavod za razvoj mobilnosti mladih, ki mu je sledil CMEPIUS, Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CONCORD, 2018: 107).

Večina pobud, ki jih financira MZZ, se ukvarja z neformalnim izobraževanjem na področju globalnega učenja, in sicer v obliki različnih tematskih delavnic (človekove pravice, otrokove pravice, čisto in varno okolje, trajnostni razvoj, izobraževanje o miru, preprečevanje vrstniškega nasilja, enakost) (CONCORD, 2018: 107).

Struktura financiranja aktivnosti globalnega učenja kaže na to, da ni dobro uveljavljenih nacionalnih sredstev, ki bi omogočala delovanje na tem področju, pri čemer je financiranje MIZŠ neobstoječe, MZZ pa financira projekte predvsem z vidika ozaveščanja.

5.4 NEKATERE DEJAVNOSTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ NA PODROČJU GLOBALNEGA UČENJA⁴³

- Nacionalni forum o globalnem učenju ter vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj (2018)⁴⁴

Nacionalni forum je potekal 16. maja 2018 na Brdu pri Kranju. Številni akterji s področja globalnega učenja (MZZ, MIZŠ, ZRSŠ, Platforma SLOGA, Društvo Humanitas idr.) so kot ključen izziv prepoznali pomanjkanje nacionalne koordinacijske strukture in sistemski ter kontinuiran pristop, vključno s spremljanjem. To potrjujejo tudi sogovorniki izbranih akterjev na področju, saj so se vsi strinjali, da bi bila nujna ureditev koordinacijske strukture in vzpostavitev medresorskega povezovanja. Sodelujoči so na forumu izpostavili potrebo po

⁴³ Na področju globalnega učenja je ogromno aktivnosti, ki pa niso vse strukturirano objavljene ali beležene. Analiza vseh aktivnosti na področju globalnega učenja (in VITR) bi bila zagotovo smiselna nadgradnja te analize, ki je bila izredno časovno omejena, glede na število aktivnosti na tem področju.

⁴⁴ Več podrobnosti je dostopnih na: http://arhiv.acs.si/porocila/Nacionalni_forum_GU_in_VITR-priloga_1.pdf.

povezovanju med deležniki na vseh ravneh, tako medresorsko in medpodročno, kot z gospodarstvom ter s stroko (Vrhunc in Novak, 2018: 1).

Ključni zaključki Nacionalnega foruma, ki so bili usklajeni med deležniki in so povzeti v poročilu (Vrhunc in Novak, 2018) so bili naslednji:

- pozitiven odziv na tovrstno sodelovanje in poziv h kontinuiteti dialoga v najširšem krogu po zgledu Nacionalnega foruma;
- velika potreba po koordinaciji področja s strani medresorskega oziroma večdeležniškega telesa ter čimprejšnja ustanovitev medresorskega delovnega telesa;
- jasnejše definiranje (konceptualizacija) globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, ki je prilagojeno slovenskemu prostoru, z opozorilom, da definicije naj ne bodo toge;
- velik pomen kontinuitete, povezanosti, rednega spremljanja in spodbujanja razvoja tega področja.
- potreba po izobraževanju in usposabljanju pedagoških strokovnih delavcev, vključno s študenti pedagoških programov in izobraževalci nasploh na področju globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj.

Najpomembnejši vzvod za naslavljanje prej omenjenih izzivov je vzpostavitev krovnega koordinacijskega telesa horizontalno in vertikalno povezanih deležnikov različnih sektorjev, ki bi sprejemal strateške programe ter akcijske načrte v perspektivi do leta 2030 s ciljem celostnega ozaveščanja splošne in strokovne javnosti, konsistentnega sodelovanja vseh deležnikov ter izmenjave dobrih in slabih praks doma ter v tujini (Vrhunc in Novak, 2018: 4).

➤ Trajnostno. Lokalno. Globalno.

Projekt financira MZZ in traja do oktobra 2020. Cilj projekta je ozaveščanje in izobraževanje različnega kroga javnosti o pomenu ter vlogi mednarodnega razvojnega sodelovanja, mednarodne humanitarne pomoči in globalnega učenja. Cilj projekta je prek ozaveščanja javnosti, spodbujanja globalnega učenja in usklajenega zagovorništva krepiti podporo mednarodnemu razvojnemu sodelovanju, mednarodni humanitarni pomoči ter globalnemu učenju in povečati prepoznavnost globalnih ciljev, ki so jih države sveta, med njimi tudi Slovenija, sprejele septembra 2015. Konzorcij, v katerem je združenih 20 slovenskih NVO, bo ozaveščevalne, izobraževalne in zagovorniške aktivnosti izvedel z inovativnimi pristopi ter na

kreativen način z namenom naslavljanja tudi novih krogov ljudi, ki jih tovrstne vsebine ne dosežejo.

Več na: <http://www.sloga-platform.org/projekti/trajnostno-lokalno-globalno/>

➤ Raziskava o vključevanju globalnega učenja v predmetno poučevanje

Raziskava o vključevanju globalnega učenja v predmetno poučevanje (2018) je del triletnega evropskega projekta Globalni izzivi – Globalni predmeti, v okviru katerega je glavni namen prispevati k spodbujanju globalnega učenja ter ozaveščanja javnosti o politikah razvoja in sodelovanja preko naslavljanja občutljivih globalnih vprašanj pri predmetnem poučevanju znotraj formalnega šolskega sistema. Društvo Humanitas je preko raziskave z učitelji želelo ugotoviti, kakšna je njihova usposobljenost ter kakšne so njihove potrebe pri vključevanju pristopa globalnega učenja v poučevanje, še posebej z naslavljanjem bolj občutljivih tem globalnega učenja ter poznavanjem ciljev trajnostnega razvoja. Raziskava je pokazala, da so učitelji izredno motivirani in pripravljeni obravnavati različne globalne teme. Prav tako pa so razvili že nekaj metod oz. tehnik za naslavljanje občutljivejših tem. V raziskavi so podana tudi priporočila, ki so povezana s podporo, ki jo lahko Društvo Humanitas nudi učiteljem pri bolj poglobljenem vključevanju globalnega učenja v poučevanje, ter s spremembami šolskega sistema, ki si jih želijo tudi učitelji.

Več na: <http://www.humanitas.si/?subpageid=13&contid=1185>

➤ Kulturni bazar 2019

Kulturni bazar, ki je bil namenjen delavcem v vzgoji in izobraževanju ter kulturi kot tudi delavcem z drugih področij in študentom, je potekal 4. aprila 2019 v Ljubljani v organizaciji Ministrstva za kulturo, MIZŠ, ZRSŠ, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za zdravje, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, Slovenske nacionalne komisije za UNESCO ter kulturnih ustanov iz vse Slovenije. Na dogodku so bila med drugim predstavljena tudi strokovna gradiva in orodja NVO, ki delujejo na področju globalnega učenja, izvedli pa so tudi delavnice globalnega učenja ter predstavitve za izobraževalce.

Več na: <http://tuditi.si/globalno-ucenje-del-kulturnega-bazarja-2019/>

➤ Igra »En svet«

En svet je aktivna in poučna igra o globalizaciji in razlikah med posameznimi deli sveta, ki je nastala v okviru projekta »Šole delujejo globalno«, katerega del je bilo tudi Društvo Humanitas. S projektom so želeli širiti in poglobljati znanje o medsebojnih globalnih ekonomskih odnosih, predvsem v ciljnih skupinah učiteljev ter učencev. Pomanjkanje občutka vpletenosti v tokove svetovnih dogajanj je eden od razlogov za nastanek težav, s katerimi se danes spopadamo na globalni ravni.

Več na: <https://www.zrss.si/gradiva/razlicni-pristopi-druzboslovja/39-en-svet.pdf>

➤ Z globalnim učenjem do globalnih ciljev (2016)

Združene NVO s področja globalnega učenja so pripravile priročnik Z globalnim učenjem do globalnih ciljev, ki cilje trajnostnega razvoja predstavlja tudi skozi perspektivo globalnega učenja in nakazuje možne aktivnosti, ki jih lahko izvajamo v večjih ali manjših skupinah. Priročnik je namenjen tako učiteljem kot vsem tistim, ki se ukvarjajo z neformalnim izobraževanjem. Vsaka organizacija, vključena v konzorcij projekta Z globalnim učenjem do globalnih ciljev, ki ga je financiral MZZ, je s svojega vidika predstavila pogled na cilje trajnostnega razvoja.

Več na: http://tuditi.si/wp-content/uploads/sites/2/2016/10/ctr_issuu.pdf

➤ Globalni cilji za trajnostni razvoj (2018)

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani in platforma SLOGA sta v letih 2017 ter 2018 izvajali projekta »Globalno za lokalno – lokalno za globalno« in »Globalni cilji za lokalni trajnostni razvoj«, katerih namen je bil krepiti ozaveščenost mladih o trajnostnem razvoju skozi prizmo migracij. Interdisciplinarni skupini študentov sta pripravili vsebine o ciljih trajnostnega razvoja skozi prizmo migracij in jih preverili z izvedbo delavnic na ljubljanskih osnovnih šolah. Pripravljene vsebine, zbrane v priročniku, so namenjene pedagoškim delavcem v podporo pri obravnavi trajnostnega razvoja in migracij v izobraževanju.

Več na: <http://www.sloga-platform.org/wp-content/uploads/2018/06/SDGS-prirocnik.pdf>

➤ Culpeer4Change

Glavni namen projekta društva Humanitas je ozaveščanje mladih o pomenu ciljev trajnostnega razvoja na področju podnebnih sprememb, otrokovih pravic in migracij. V okviru projekta izvajajo delavnice v izobraževalnih ustanovah in neformalnih učnih okoljih, organiziranih bo 7 konferenc, na katerih se bodo deležniki seznanili z inovativnimi koncepti v izobraževanju ter o njih razpravljali.

Več na: <http://www.humanitas.si/?subpageid=89>

➤ Globalni izzivi – Globalni predmeti

Projekt, v katerem so ciljna skupina učitelji kot ključni akterji sprememb v izobraževalnem sistemu, izvaja Društvo Humanitas. S projektom želijo učitelje in učiteljice dodatno motivirati ter usposobiti za naslavljanje globalnih izzivov in jih spodbuditi k vključevanju tem, povezanih s cilji trajnostnega razvoja, v medpredmetno ter predmetno poučevanje.

Več na: <http://www.humanitas.si/?subpageid=89>

➤ Z globalnim učenjem do aktivnega odgovornega državljanstva

Projekt Društva Humanitas, ki ga sofinancira Ministrstvo za javno upravo, je namenjen povezovanju, krepitvi učinkovitosti in inovativnosti celotnega področja globalnega učenja ter hkrati zagotavljanju njegovega koordiniranega razvoja in vključevanja različnih deležnikov, da bi lahko dosegli večjo prepoznavnost ter stabilnost delovanja NVO na tem področju.

Več na: <http://www.humanitas.si/?subpageid=89>

➤ Aktivnosti Slovenske skavtske organizacije⁴⁵

⁴⁵ Vsebine so nastale v okviru evropskega projekta 11 partnerjev za globalno učenje, v obdobju 2015–2017. Slovenska partnerja sta bila Slovenska skavtska organizacija in Društvo Humanitas.

[KOMPETENCE ZA GLOBALNO DRŽAVLJANSTVO](#): 7 kompetenc globalnega državljana, ki jih mladi nadgrajujejo in krepijo znotraj skavtskega programa. Orodje je sestavljeno iz opisa posamezne kompetence in konkretnih znanj, veščin ter odnosov, ki so sestavni del posamezne kompetence.

[MRAVLJICI NA POTI](#): »Mravljici na poti« je knjižica za najmlajše, ki pomaga staršem, odraslim, voditeljem oz. vzgojiteljem, ko bi želeli otrokom predstaviti tako lažje kot tudi zapletene koncepte globalnega učenja.

[CTR KARTICE](#) – CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA (17 AKTIVNOSTI ZA UPORABO V MLADINSKEM DELU) – prevedeno iz švedščine.

[GLOBALNO UČENJE: PRIROČNIK ZA VODITELJICE IN VODITELJE](#): Vsebinski in tematski [teoretični priročnik], ki mladinske voditeljice spozna s koncepti in širino globalnega učenja. S pomočjo priročnika prostovoljci bolje razumejo in bolj strokovno izvajajo aktivnosti ter program.

[SKAVTINJE IN SKAVTI RAZMIŠLJAMO GLOBALNO – ZBIRKA AKTIVNOSTI](#): Zbirko so sooblikovali v partnerski mreži na evropski ravni. Skavti redno uporabljajo aktivnosti na rednih tedenskih srečanjih skupin. Nekatere aktivnosti vsako leto izberejo tudi za izvedbo aktivnosti v okviru »Tedna globalnega učenja«.

[GIRA](#) [pdf]: oblikovan je bil pripomoček za načrtovanje, pripravo in izvedbo aktivnosti globalnega učenja.

[GLOBALNI KOMPAS](#): Orodje za preverjanje ravni globalne odgovornosti skupine. Dostopen primarno v spletni obliki, lahko se ga pa tudi natisne in tako uporablja. Poln trikov in idej, kako izboljšati program za dvig globalne odgovornosti v organiziranih skupinah.

6 PRIPOROČILA

Ključna ugotovitev analize področja globalnega učenja je, da večina akterjev na tem področju deluje s ciljem krepitev umeščanja trajnostnega razvoja v (ne)formalni izobraževalni sistem Slovenije. A kljub številnim (kakovostnim) aktivnostim na področju obstajajo številne nejasnosti in nerazumevanje koncepta globalnega učenja ter vključevanja le-tega v vsakdanje življenje.

Glavni poudarki, ki so jih izpostavili sogovorniki in bi jih bilo potrebno upoštevati pri nadaljnjem delovanju na tem področju, so sledeči:

- Potreba po jasnejši in celovitejši konceptualizaciji globalnega učenja (2008) ter VITR (2007), saj sta obe definiciji rahlo zastareli, hkrati pa ne nujno odražata ideje Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 in ciljev trajnostnega razvoja. V okviru tega bi bilo smiselno razmisliti, kako oba koncepta združiti oz. poiskati stične točke, ki bi jih izvajalci lažje umeščali v izobraževalni proces.
- Politična volja akterjev po medsektorskem sodelovanju in povezovanju vladnih ter nevladnih organizacij na tem področju.
- Institucionalizirana koordinacijska skupina, ki bi vključevala ključne javne (vladne) akterje (ministrstva, javni zavodi itd.), nevladne akterje, akademsko sfero in predstavnike učiteljev.

- Jasna opredelitev, kdo je ključni akter, ki bi prevzel vodenje institucionalizirane koordinacijske skupine, kar je povezano s politično voljo, pristojnostmi, interesi in željo po jasnejši ureditvi področja globalnega učenja.
- Akcijski načrt oz. strategija, ki bi služila kot orodje za poenoteno in jasno določeno delovanje na področju globalnega učenja za vse akterje. Prav tako bi takšen dokument lahko pomagal pri jasnejši določitvi ciljev, ki jih z globalnim učenjem v Sloveniji želimo doseči.
- Jasna umestitev globalnega učenja v nastajajočo Belo knjigo in druge dokumente na področju vzgoje ter izobraževanja.
- Redno izobraževanje pedagoških in strokovnih delavcev v vzgoji ter izobraževanju, študentov in dijakov, ki se izobražujejo za delo na področju vzgoje in izobraževanja, ter drugih strokovnih služb v javnih institucijah idr.

Ugotavljam, da se vsi akterji zavedajo nujne potrebe po jasnejši ureditvi področja globalnega učenja v Sloveniji, saj slednje predstavlja izjemno aktualno problematiko, ki bo postajala vedno pomembnejša. Obstoječe instrumente vključevanja vsebin globalnega učenja v formalno in neformalno izobraževanje je v prihodnje treba bolje povezati, celovito spremljati ter ustrezno posodabljati. Pri tem je ključnega pomena redno izobraževanje pedagoških delavcev, tako v okviru začetnega izobraževanja kot del visokošolskih pedagoških programov kot v okviru sistema nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji ter izobraževanju.

6.1 POSODOBITEV IN (RE)KONCEPTUALIZACIJA VITR TER GLOBALNEGA UČENJA

Zaradi razkoraka v razumevanju koncepta globalnega učenja in VITR, ki se je razvilo iz okoljske vzgoje ter je prevečkrat osredotočeno zgolj na okoljsko problematiko, je nujna prevetritev obeh konceptov. Koncepta si v svojem bistvu nista nasprotujoča in se večino časa medsebojno prepletata. Težava se pojavi, saj je VITR koncept, ki se uporablja v formalnem izobraževalnem sistemu in je posledično vpet v vse kurikularne dokumente ter druge dokumente, ki urejajo formalno izobraževanje, medtem ko je globalno učenje koncept, ki se v večini primerov uporablja zgolj v nevladnem sektorju in v okviru politike mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije. A pomembna nadgradnja VITR je zagotovo aktivacijski

trenutek, ki ga globalno učenje jasno opredeljuje in omogoča zavedanje posameznikove lastne odgovornosti ter možnosti lastnega prispevka k (ne)posrednemu razreševanju skupnih (globalnih) problemov in izzivov. Nujno potrebno bi bilo razmisliti o prestrukturiranju koncepta v smislu globalnega učenja za trajnostni razvoj, ki vključuje tako komponente VITR kot globalnega učenja ter posledično omogoča komplementarno dopolnjevanje obeh konceptov.

Razločevanje med obema konceptoma namreč do sedaj ni prineslo željenih rezultatov in povzroča zmedo tako med oblikovalci politik na tem področju kot tudi izvajalci različnih aktivnosti. Dodatno pa konceptualna nedorečenost povzroča tudi razpršeno odgovornost oz. nejasnost glede pristojnosti na področju globalnega učenja. Nujno je torej nasloviti ključne vidike globalnega učenja, ki so že del obstoječih mehanizmov, orodij in pristopov, ter nasloviti izzive, ki bi dodatno izboljšali in okrepili področje globalnega učenja. Vsekakor glede na mnenja javnih akterjev na tem področju obstaja nujna potreba po jasnejši konceptualizaciji. Čeprav so pomembne prvine globalnega učenja vključene v vzgojo za človekove pravice, za enakost, za mir, za medije, medkulturno razumevanje in za trajnostni razvoj, pa je nujno izpostaviti ter jasno opredeliti, kakšna je povezava vseh sorodnih pojmov skozi prizmo globalnega učenja. V okviru tega bi bilo smiselno razmisliti tudi o pregledu že obstoječih kurikularnih dokumentov in preveriti možnosti nadgradnje obstoječega s cilji ter poudarki globalnega učenja.

Nujno je namreč doseči celovit pristop, kjer se vsi stebri trajnostnega razvoja vpenjajo v vse predmete, učne načrte, kurikularne dokumente in druge oblike neformalnega izobraževanja, pri čemer razločevanja med globalnim učenjem ter VITR ne bi smelo biti. Gre namreč za izredno povezana pojma, ki v svojem bistvu zagovarjata isto idejo. V okviru tega pa je seveda potrebno jasno razvijati formalne in neformalne programe izobraževanja ter učenja za mlade in odrasle, ki bodo temeljili na razvijanju sposobnosti kritičnega mišljenja ter spodbujanju dejavnega in odgovornega vključevanja v ožjo ter širšo (nacionalno in globalno) skupnost. Vsekakor pa je za dejansko operacionalizacijo in izvajanje najprej nujna jasna konceptualizacija⁴⁶ ter soglasje vseh deležnikov na tem področju.

⁴⁶ V prihodnjih razpravah in analizah bi bilo smiselno raziskati konceptualno opredelitev globalnega učenja in VITR v odnosu do koncepta izobraževanja, upoštevajoč paradigmatske spremembe navedene v Beli knjigi (2011: 39).

6.2 MEDRESORSKA/KOORDINACIJSKA SKUPINA

Analiza je pokazala, da je akterje, ki delujejo na področju globalnega učenja, potrebno med seboj povezati in oblikovati medresorsko oz. koordinacijsko skupino za področje globalnega učenja, ki bi vključevala vse ključne akterje s področja. Ugotavljam, da je ključna težava pomanjkanje jasne in koordinirane komunikacije med akterji, ki delujejo na tem področju. Kljub podobnim pogledom in stališčem glede ureditve področja globalnega učenja do tovrstnega sodelovanja, z izjemo Nacionalnega foruma o globalnem učenju in VITR leta 2018, ni prišlo.

Potrebna je torej jasna politična volja za vzpostavitev tovrstnega institucionalnega sodelovanja, ki bi omogočilo najbolj učinkovito delovanje vseh akterjev na področju globalnega učenja. Predvsem pa je nujno pričeti pogovore s ključnimi akterji (MIZŠ, MZZ, ZRSŠ, nevladni sektor itd.) glede oblikovanja tovrstne skupine in jasne določitve glede vodenja ter srečanj. Vsekakor se je večina akterjev strinjala, da bi bilo smiselno, da je primat tovrstnega sodelovanja v pristojnosti MIZŠ, pri čemer podpora MZZ nikakor ni izključena.

Vsekakor obstaja v Sloveniji dobra praksa medresorskega sodelovanja, kar pomeni, da je vzpostavitev tovrstnega institucionaliziranega sodelovanja odvisna od volje akterjev.

6.2.1 NALOGE MEDRESORSKE/KOORDINACIJSKE SKUPINE

Usklajevalna srečanja

Na tovrstnih srečanjih bi lahko akterji odprto in strukturirano komunicirali ter se pravočasno obveščali o pomembnih vsebinah na področju globalnega učenja. Predvsem pa bi srečanja služila kot forum za deljenje mnenj, izkušenj, dobrih praks in predlogov za izboljšave.

Skupna spletna platforma

Ena od nalog tovrstne institucionalizirane skupine bi bila zagotovo potreba po vzpostavitvi skupne spletne platforme, kjer bi bili zbrani vsi ključni dokumenti in gradiva, ki so jih akterji za področje globalnega učenja pripravili. Obstaja namreč mnoštvo priročnikov, predlogov učnih ur, delavnic in usposabljanj, ki so razpršeni po spletu ter niso združeni, pregledani in odobreni s strani odgovornih organov.

Za izvajalce aktivnosti na področju globalnega učenja bi bilo zagotovo smiselno pripraviti nabor gradiv, ki jih lahko uporabijo v izobraževalnem procesu. Predvsem pa bi bila tovrstna operacionalizacija smiselna z vidika učinkovitosti doseganja ciljev na področju globalnega učenja.

Priprava akcijskega načrta/strategije

Izkušnje drugih držav kažejo, da je sprejeta strategija oz. akcijski načrt ključen trenutek, ki omogoča uspešno sodelovanje med najpomembnejšimi zainteresiranimi deležniki vladnega in nevladnega sektorja. Tovrsten dokument bi na podlagi jasne konceptualizacije globalnega učenja oz. VITR v slovenskem prostoru omogočil jasen skupni okvir, ki bi spodbudil izobraževanje učiteljev na področju globalnega učenja in posledično tudi udejanjanje dolgoročnega ter trajnostnega procesa vključevanja globalnega učenja v formalni in neformalni izobraževalni sistem. Akcijski načrt oz. strategija bi omogočil celostni pristop k izobraževanju skozi vse vidike trajnostnega razvoja.

6.3 BELA KNJIGA

Umestitev globalnega učenja kot ključne teme v kontekstu izobraževanja za trajnostni razvoj v Belo knjigo, ki je v pripravi, je nujna. Umestitev bi namreč omogočila jasno identifikacijo, da je globalno učenje področje, ki ga v Sloveniji želimo in potrebujemo. Predvsem pa bi s tem okrepili vlogo globalnega učenja postalo v formalnem izobraževalnem sistemu. Bela knjiga namreč predstavlja dokument, s katerim je izražena politična volja, da je potreba po ureditvi področja globalnega učenja potrebna za nadaljnji razvoj slovenske družbe, ki se bo sposobna odzivati na globalne izzive.

6.4 FORMALIZIRANA REDNA USPOSABLJANJA PEDAGOŠKIH IN STROKOVNIH DELAVCEV

Ob upoštevanju predhodnih priporočil je vsekakor nujno tudi redno usposabljanje pedagoških in strokovnih delavcev na področju vzgoje ter izobraževanja, drugih zaposlenih v javnih institucijah, ki delujejo na področju globalnega učenja, ter v ostalih institucijah. Primarno pa

je vsekakor nujno zagotoviti redna usposabljanja za pedagoške delavce. Sicer obstaja možnost, da se institucije, ki imajo registrirano dejavnost izobraževanja, prijavijo na razpis MIZŠ, ki omogoča, da v primeru pozitivne odločitve na podlagi v naprej določenih kriterijev v Katalogu programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja ponujajo usposabljanja oz. izobraževanja za učitelje tudi s področja globalnega učenja (Pogovor 2). Kljub vsemu pa bi bilo nujno razmisliti o še večji formalizaciji tega, saj je potreba po dodatnem izobraževanju bodočih in že obstoječih kadrov na področju globalnega učenja nujna.

7 UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA

ADA. 2018. Development communication and education in Austria. Dostopno prek: <https://www.entwicklung.at/en/ada/development-communication-and-education-in-austria/>.

Asbrand, B. 2003. Keine Angst vor Komplexität. Fairer Handel als Lernort und Gegenstand Globalen Lernens, *Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*, 26(2), 7–13.

Austrian Ministry of Education and Austrian Development Agency. 2009. *Strategy: Global learning in the Austrian education system*. Dunaj. Dostopno prek: https://bildung.bmbwf.gv.at/schulen/unterricht/ba/bine_strategie_e_18300.pdf?61ed8q.

Bregar Golobič, Ksenija. 2019. *Report on implemetation of the UNECE Strategy for Education for Sustainable Development* [Poročilo o izvajanju Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE]. Dostopno prek: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/Implementation/NIR_2018/Slovenian_NIR_2019.pdf

Bühler, H. 1996. *Unterwegs zum Globalen Lernen* (Frankfurt/Main, IKO).

Bühler, H., Datta, A., Karcher, W. & Mergner, G. 1996. Ist die Evolutionstheorie erziehungswissenschaftlich brandgefährlich? *Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*, 19(2), 27–29.

Cabeduzo, Alicia, Christos Christidis, Miguel Carvalho da Silva, Valentina Demetriadou-Saltet, Franz Halbartschlager in Georgeta-Paul Mihai. 2008. *Smernice za globalno izobraževanje: zasnova in metodologije globalnega izobraževanja za izobraževalce in oblikovalce politike*. Lizbona: Center sever-jug Sveta Evrope. Dostopno prek: <https://rm.coe.int/168070eb93>.

CONCORD. 2018. Global Citizenship Education in Europe. How much do we care? Dostopno prek: <https://concordeurope.org/blog/2018/03/07/gce-funding-report-2018/>.

Deklaracija Združenih narodov o izobraževanju in usposabljanju o človekovih pravicah. Dostopno prek: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).

Dias, Daniel. 2018. Global Education. Bulgaria. Dostopno prek: <http://www.youthoftheworld.eu/archives/2222>

Evropska komisija. 2015. Analysis of Development Education in European rural Areas. Rural DEAR Agenda Project – EYD 2015. Dostopno prek: <https://www.ruraldearagenda.eu/documents/10593/204138/Executive+Summary.pdf/105c851e-0859-428e-a3ba-dceae8d074c?version=1.0>.

Fountain, S. 1996. *Leben in Einer Welt. Anregungen zum globalen Lernen. Praxis Pädagogik* (Braunschweig, Westermann Schulbuchverlag).

Führung, G. 1996. *Begegnung als Irritation. Ein erfahrungsgeleiteter Ansatz in der entwicklungsbezogenen Didaktik* (Münster, Waxmann).

GENE. 2008. Peer Review Czech Republic. Amsterdam: gene. Dostopno prek: <https://gene.eu/publications/national-reports/>.

GENE. 2015. Peer review Ireland. Dostopno prek: <https://gene.eu/publications/national-reports/>.

GENE. 2017. The State of Global Education in Europe 2017. Dostopno prek: <https://gene.eu/wp-content/uploads/State-of-Global-Education-2017-low-res.pdf>.

Haan, G. de in Harenberg, D. 1999. *Bildung für eine nachhaltige Entwicklung. Gutachten zum Programm* (Bonn, BLK).

Karvánková, P., Popjaková, D., Vančura, M. in Mládek, J. (ur.). 2017. *Current Topics in Czech and Central European Geography Education*. Springer.

Kokalj, A. 2014. Competence 21. stoletja – možni prispevki globalnega učenja. *Didakta* XXIV (173): 2–4. Dostopno prek: http://www.didakta.si/doc/revija_Didakta_2014_junij.pdf.

Krause, J. 2010. European Development Education Monitoring Report. Dostopno prek: https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_OtherPublications-DEWatchReport.pdf.

Luhmann, N. 1975. Die Weltgesellschaft. In: ders.: *Soziologische Aufklärung*. Opladen, 51–71.

Luhmann, N. 1997. *Die Gesellschaft der Gesellschaft*. Frankfurt am Main.

Ministrstvo za zunanje zadeve Češke. 2011. Nacionalna strategija o globalnem razvojnem izobraževanju 2011–2015. Dostopno prek: https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_NationalStrategy-CzechGDE2011EN.pdf.

MIZŠ. 2007. Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douinverzitetnega izobraževanja. Ljubljana: MIZŠ.

MIZŠ. 2011. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011. Ljubljana: MIZŠ. Dostopno prek: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf.

MZZ. 2019a. Naše pravice. Dostopno prek: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/nase-pravice/>.

MZZ. 2019b. Prednostna področja in območja mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije. Dostopno prek: <https://www.gov.si teme/prednostna-podrocja-in-obmocja-mednarodnega-razvojnega-sodelovanja-slovenije/>.

MZZ. 2019c. Poročilo 2018. Dostopno prek: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/javne-objave/letna-porocila/Porocilo2018.pdf>.

North-South Centre of the Council of Europe. 2006. *Global Education in Austria. The European Global Education Peer Review Process: National Report on Austria*. Lizbona: North-South Centre of the Council of Europe. Dostopno prek: https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_NationalReport-Austria.pdf.

North-South Centre of the Council of Europe. 2014. Peer review Finland. Dostopno prek: <https://gene.eu/publications/national-reports/>.

Osnutek Nacionalnega programa varstva okolja 2030. Dostopno prek: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/osnutki/npvo_2030.doc.

Pogovor 1. Tina Trdin (Društvo Humanitas) in Patricija Vrtič (Platforma SLOGA), 2. oktober 2019, Ljubljana.

Pogovor 2. Ksenija Bregar Golobič (Urad za razvoj in kakovost izobraževanja, MIZŠ), 4. oktober 2019, Ljubljana.

Pogovor 3. Uroš Vajgl in Irma Šinkovec (Sektor za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarne pomoči, MZZ), 15. oktober 2019, Ljubljana.

Pogovor 4. Saša Kregar in Klavdija Šipuš (ZRŠŠ), 22. oktober, 2019, Ljubljana.

Republika Slovenija. 2018. *Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije, sprejeta 26. septembra 2017, Uradni list RS, št. 54/17.

Scheunpflug, A. & Schröck, N. 2002. *Globales Lernen* (Stuttgart: Brot für die Welt).

Scheunpflug, A. & Seitz, K. 1993. Entwicklungspädagogik in der Krise? In: A. Scheunpflug & K. Seitz (ur). *Selbstorganisation und Chaos. Entwicklungspolitik und Entwicklungspädagogik in neuer Sicht* (Tübingen, Hamburg, Schöppe), 57–75.

Scheunpflug, A. 1996. Die Entwicklung zur globalen Weltgesellschaft als Herausforderung für das menschliche Lernen, *Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*, 19(1), 9–14.

Scheunpflug, Annette in Barbara Asbrand. 2006. Global education and education for sustainability. *Environmental Education Research* 12 (1): 33–46.

Seitz, K. 1999. Bildung für eine nachhaltige Entwicklung—Paradigmenwechsel oder Mogelpackung? In: *Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*, 22(2), 32–35.

Selby, D. in Rathenow, H.-F. 2003. *Globales Lernen. Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II*. (Berlin, Cornelsen Scriptor).

Selby, D. 2000. Global education as transformative education, in: *Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*, 23(3), 2–10.

Siderova, Zlatina. 2017. Bulgaria Country Policy Analysis. V Global Schools (ur.), *Global Citizenship Education in Europe. A Comparative Study on Education Policies across 10 EU Countries*. Dostopno prek: https://issuu.com/globalschoolseu/docs/book_global_citizenship_education_i.

SVRK. 2017. Strategija razvoja Slovenije 2030. Ljubljana; SVRK. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2017/srs2030/en/Slovenia_2030.pdf.

Tudi ti si delček istega sveta. 2018. Globalno učenje. Dostopno prek: <http://tuditi.si/globalno-ucenje/#tab-id-1>.

UNECE. 2005. *UNECE Strategy for Education for Sustainable Development* [Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE], sprejeta 23. marca 2005. Dostopno prek: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/strategytext/strategyinSlovenian.pdf>

UNESCO. 2013. Globalni akcijski program vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj – GAP. Dostopno prek: <https://en.unesco.org/gap>.

UNESCO. 2014. Kažipot za njegovo implementacijo. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230514e.pdf>.

UNESCO. 2019. Izobraževanje za globalno državljanstvo. Teme in učni cilji. Dostopno prek: <https://www.gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/150020slv.pdf>.

VENRO. 2000. *“Globales Lernen” als Aufgabe und Handlungsfeld entwicklungspolitischer Nicht-Regierungsorganisationen. Grundsätze, Probleme und Perspektiven der Bildungsarbeit des VENRO und seiner Mitgliedsorganisationen.* Working paper Issue 10 (Bonn, VENRO).

Vrhunc, N in M. Novak. 2018. Poročilo. Nacionalni forum o globalnem učenju ter vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj. Brdo pri Kranju, 16. maj. Dostopno prek: http://arhiv.acs.si/porocila/Nacionalni_forum_GU_in_VITR.pdf.

Zakon o gimnazijah (ZGim). Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/17 in 6/18 – ZIO-1. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450>, pridobljeno 19. 11. 2018.

Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1). Uradni list RS, št. 6/18. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7641>, pridobljeno 19. 11. 2018.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>, pridobljeno 18. 11. 2018.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-L. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, pridobljeno 14. 11. 2018.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1). Uradni list RS, št. 79/06 in 68/17. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325>, pridobljeno 20. 11. 2018.

Zakon o vrtcih (ZVrt-UPB2). Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO

in 55/17. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2005-01-4349?sop=2005-01->, pridobljeno 18. 11. 2018.

ZRSS. 2016. Znanja in kompetence, pomembne za uresničevanje ciljev zelenega gospodarstva v povezavi s podnebnimi spremembami za ravni predšolska vzgoja-osnovna šola-gimnazija. *Končno poročilo projektne naloge.*

ZRSS. 2018. Poročilo o posnetku stanja na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj in globalnega učenja v Republiki Sloveniji.

ZRSS. 2019a. Letno poročilo o delu ZRSS za obdobje od 1. 1. 2018 do 31. 12. 2018. Dostopno prek: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2019-02-21-porocilo-2018.pdf>.

ZRSS. 2019b. Program dela, finančni in kadroviski načrt za leto 2019. Dostopno prek: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/program-dela-kadroviski-in-financni-nacrt-2019-1.pdf>.